Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Gdańsku w 2020 roku

Sprawozdanie składane na podstawie:
art. 110 ust. 9 oraz art. 112 ust.12 ustawy o pomocy społecznej
art. 182 ust. 5 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Gdańsku

Spis treści

Wprowadzenie – cele, obszary, kierunki działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie.... 4
Rozdział 1. Działania skierowane do mieszkanek i mieszkańców Gdańska 6
1.1. Praca socjalna 6
1.2. Animowanie społeczności lokalnej 7
1.3. Rozwój wolontariatu i działań w obszarze CSR 8
1.4. Wsparcie specjalistyczne – psychologiczne, prawne 9
1.5. Wsparcie w kryzysie i interwencja kryzysowa 10
1.6. Mieszkalnictwo społeczne 11
Rozdział 2. Osoby korzystające z pomocy społecznej 14
2.1. Pomoc w formie świadczeń 19
2.2. Wspieranie klientów w usamodzielnieniu 20
Rozdział 3. Formy pomocy skierowane do osób korzystających ze wsparcia MOPR 21
3.1. Rodziny w ubóstwie 21
3.1.1. Świadczenia pieniężne 22
3.1.2. Dożywianie 22
3.2. Osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami oraz osoby z zaburzeniami psychicznymi 23
3.2.1. Usługi opiekuńcze, asystenckie i opieka wytchnieniowa 24
3.2.2. Usługi w ośrodkach wsparcia, warsztaty terapii zajęciowej 26
3.2.3. Realizacja projektów testujących modele wsparcia w środowisku 27
3.2.4. Pobyt w domu pomocy społecznej 30
3.2.5. Rehabilitacja społeczno-zawodowa 31
3.3. Rodziny z problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych 32
3.3.1. Praca w środowisku i wolontariat 33
3.3.2. Asystentura rodzin, rodziny wspierające 34
3.3.3. Funkcjonowanie placówek wsparcia dziennego, wypoczynek letni 35
3.4. Osoby bezrobotne 37
3.4.1. Aktywizacja zawodowa 38
3.4.2. Ekonomia społeczna 41
3.5. Osoby doświadczające bezdomności 42
3.5.1. Działania interwencyjne 43
3.5.2. Zabezpieczenie pobytu 43
3.5.3. Usamodzielnianie 44
3.6. Osoby doświadczające przemocy 44
3.7. Imigranci 47
3.8. Dzieci czasowo pozbawione opieki rodzicielskiej 47
3.8.1. Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka 52
3.8.2. Placówki opiekuńczo-wychowawcze 55
3.8.3. Pomoc w usamodzielnianiu pełnoletnich wychowanków 56
Rozdział 4. Wydatki MOPR w ujęciu ustawowym 58
Rozdział 5. Organizacja pracy, kadra i infrastruktura MOPR 58
Rozdział 6. Rezultaty działalności oraz potrzeby/wyzwania 60
6.1. Najważniejsze rezultaty działalności w 2020 roku 60
6.2. Potrzeby/wyzwania w zakresie pomocy społecznej 61
6.3. Potrzeby/wyzwania w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej 61
6.4. Potrzeby/wyzwania w zakresie współpracy i organizacji Ośrodka 62
Spis rysunków, wykresów, tabel 63

Objaśnienie skrótów i synonimów

CIS	Centrum Integracji Społecznej
CPS	Centrum Pracy Socjalnej, komórka Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Gdańsku
CSR	(ang. corporate social responsibility) społeczna odpowiedzialność biznesu
CTUS	Centrum Treningu Umiejętności Społecznych
DPS	dom pomocy społecznej
FEAD	(ang. Fund for European Aid to the Most Deprived) Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym
GPMS	Gdański Program Mieszkalnictwa Społecznego dla osób/rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym na lata 2016-2023
GPS II	projekt GPS – Gotowość Praca Samodzielność II
GUP	Gdański Urząd Pracy
IPWzB	indywidualny program wychodzenia z bezdomności
IPZS	indywidualny program zatrudnienia socjalnego
KFS	Krajowy Fundusz Szkoleniowy
Miasto	miasto Gdańsk
MII	Model Integracji Imigrantów
MOPR, Ośrodek	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Gdańsku
MOS	młodzieżowy ośrodek socjoterapii
MOW	młodzieżowy ośrodek wychowawczy
MRiPS	Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej
MSIK	Miejski System Interwencji Kryzysowej
NGO	(ang. non governmental organization) organizacja pozarządowa
NPO	nieodpłatne poradnictwo obywatelskie
NPP	nieodpłatna pomoc prawna
OIK	Ośrodek Interwencji Kryzysowej, komórka Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Gdańsku
OSL	organizator społeczności lokalnej
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
POMOST Std	system informatyczny pomocy społecznej POMOST Standard
POW	placówka opiekuńczo-wychowawcza
PWD	placówka wsparcia dziennego
RDD	rodzinny dom dziecka
FS	Fundusz Solidarnościowy
ŚDS	środowiskowy dom samopomocy
WTZ	warsztat terapii zajęciowej

Wprowadzenie – cele, obszary, kierunki działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi (dalej: NGO), Kościołem katolickim, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi. Jednostką organizacyjną sytemu pomocy społecznej w Gdańsku jest Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie (dalej: MOPR, Ośrodek). Ośrodek współtworzy system pomocy społecznej z innymi jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej i organizacjami pozarządowymi w zadaniach zleconych do realizacji.

Część działań Ośrodka realizowanych w 2020 roku kierowana była do wszystkich mieszkanek i mieszkańców Gdańska, m.in. praca socjalna, animowanie społeczności lokalnej, wsparcie specjalistyczne, interwencja kryzysowa, mieszkalnictwo społeczne.

Rysunek 1. Działania skierowane do mieszkanek i mieszkańców Gdańska

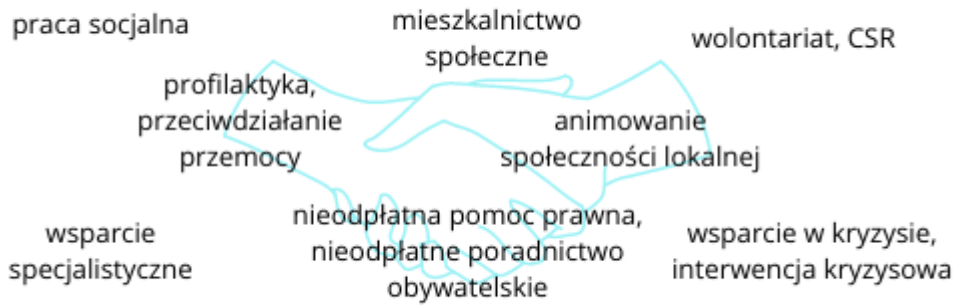

Ośrodek, realizując misję „Nasze wsparcie – Twoja samodzielność", wspiera gdańszczanki i gdańszczan, którzy bez pomocy z zewnątrz nie poradziliby sobie w trudnym położeniu. Dążąc do życiowego usamodzielnienia klientów z różnymi problemami, Ośrodek udziela pomocy w formie świadczeń niepieniężnych i pieniężnych.

MOPR obejmuje wsparciem rodziny i osoby ze szczególnymi potrzebami, m.in. rodziny w ubóstwie, osoby starsze i z niepełnosprawnościami, rodziny bezradne w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, osoby bezrobotne, osoby doświadczające bezdomności, przemocy, dzieci pozbawione opieki rodzicielskiej.

MOPR realizuje zadania gminy i powiatu, w tym zadania zlecone z zakresu administracji rządowej wynikające z ustawy o pomocy społecznej. Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje osobom, których dochód nie przekracza ustawowego kryterium dochodowego z pomocy społecznej wynoszącego od 1 października 2018 roku dla osoby samotnie gospodarującej 701 zł, a dla osoby w rodzinie 528 zł. Praca socjalna, poradnictwo specjalistyczne i interwencja kryzysowa udzielane są bez względu na sytuację materialną klienta.

Rysunek 2. Formy pomocy skierowane do osób korzystających ze wsparcia MOPR

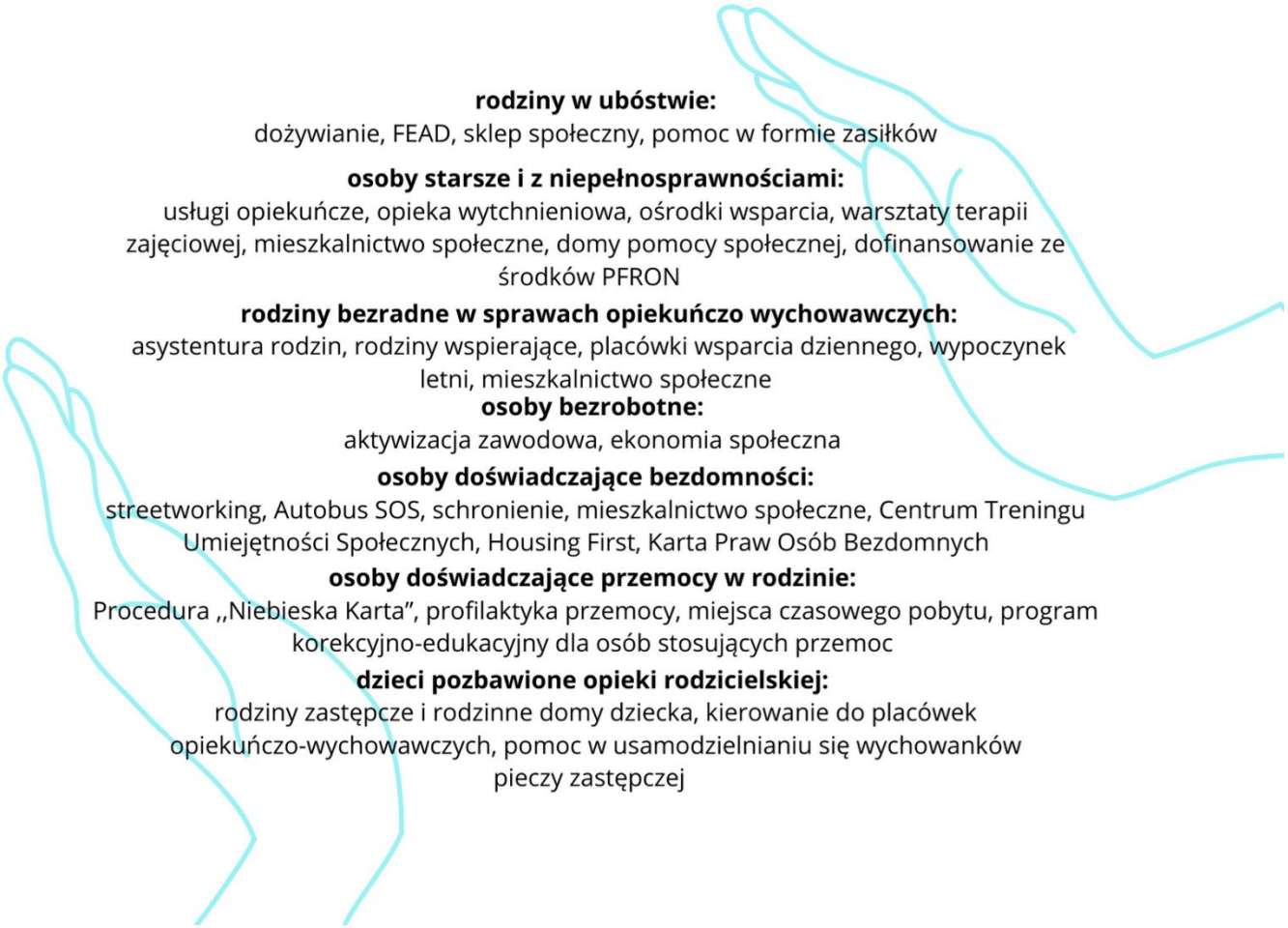

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Gdańsku realizuje również zadania wskazane w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Ustawa powstała dla dobra dzieci potrzebujących szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, dla dobra rodziny będącej podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju, i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci. Zarządzeniem Prezydenta Miasta Gdańska MOPR został wyznaczony na organizatora pracy z rodziną oraz organizatora rodzinnej pieczy zastępczej w Gdańsku.

W 2020 roku działalność MOPR ukierunkowana była na efektywną aktywizację klientów i zaspokajanie ich podstawowych potrzeb przez prowadzenie zindywidualizowanych form wsparcia, jak również rozwój i doskonalenie form udzielanej pomocy. Działania MOPR

w 2020 roku dostosowane były do sytuacji epidemicznej w Polsce. Wszystkie działania Ośrodka realizowane były zgodnie z zaleceniami Ministerstwa Zdrowia. Świadczenie pomocy odbywało się zgodnie z reżimem sanitarnym, tak aby zapewnić bezpieczeństwo zarówno klientom, jak i pracownikom Ośrodka.

Rozdział 1. Działania skierowane do mieszkanek i mieszkańców Gdańska

1.1. Praca socjalna

Praca socjalna świadczona jest na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w środowisku. Prowadzona jest z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia aktywności i samodzielności życiowej oraz ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb członków tej społeczności. Rodziny przeżywające trudności w pierwszej kolejności otrzymują wsparcie pracownika socjalnego, którego zadaniem jest organizowanie pracy z rodziną tak, by w efektywny i skuteczny sposób wykorzystywać dostępne zasoby klienta, środowiska lokalnego oraz Ośrodka.

Praca socjalna świadczona jest bez względu na posiadany dochód osoby/rodziny. W 2020 roku pracą socjalną objęto 5 882 rodziny, wśród których 1 502 rodziny korzystały wyłącznie z pracy socjalnej. W latach 2019-2020 liczba rodzin objętych pracą socjalną spadła o 13,5% (z 6 801 do 5 882). Ze względu na sytuację epidemiczną bezpośredni kontakt z klientami Ośrodka był utrudniony, co mogło być jednym z powodów spadku liczby rodzin objętych pracą socjalną.

Tabela 1. Praca socjalna w latach 2018-2020

Praca socjalna	2018	2019	2020
liczba rodzin objętych pracą socjalną ogółem *liczba nie jest sumą wierszy poniżej*	7 355	6 801	**5 882**
liczba osób w rodzinach objętych pracą socjalną	13 097	11 839	**10 204**
liczba rodzin objętych wyłącznie pracą socjalną	2 008	1 752	**1 502**
liczba osób w rodzinach objętych wyłącznie pracą socjalną	3 811	3 320	**2 810**

Źródło: Sprawozdanie MRPiPS-03-R

Działania w dużym stopniu nastawione były na wsparcie klienta prowadzące do usamodzielnienia, a służyły temu narzędzia wykorzystywane w pracy socjalnej. Zgodnie z ustawą, w celu określenia sposobu współdziałania w rozwiązywaniu problemów osoby lub rodziny znajdującej się w trudnej sytuacji życiowej, pracownik socjalny może zawrzeć kontrakt socjalny z osobą lub rodziną w celu wzmocnienia aktywności i samodzielności życiowej, zawodowej lub przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. W 2020 roku łącznie zawarto 544 kontrakty z osobami w trudnej sytuacji życiowej – o 326 kontraktów mniej niż w roku 2019. W procesie prowadzenia pogłębionej pracy socjalnej zawierano umowy współpracy oraz plany współdziałania – łącznie 330 z osobami w trudnej sytuacji życiowej (o 145 mniej niż w roku 2019).

1.2. Animowanie społeczności lokalnej

Jedną z podstawowych form życia zbiorowego jest społeczność lokalna rozumiana jako wspólnota połączona więziami terytorialnymi. Wychodząc z założenia, że każdy klient pomocy społecznej jest członkiem społeczności lokalnej, podejmowano komplementarne działania na rzecz osób i rodzin w społecznościach lokalnych. Organizatorzy społeczności lokalnej (dalej: OSL) pracowali z mieszkańcami i lokalnymi liderami w poszczególnych częściach Gdańska. Praca podejmowana była na rzecz rozwoju społecznej aktywności, mobilizowania grup społecznych do podejmowania działania na swoją rzecz, zgodnie z lokalnymi potrzebami i możliwościami m.in. na terenie Nowego Portu, Wrzeszcza Dolnego, Chełmu. Celem aktywności z perspektywy mieszkańca było polepszenie jakości życia przez zmiany w najbliższym sąsiedztwie. Celem z perspektywy polityki społecznej było podniesienie wartości kapitału społecznego. Organizowanie społeczności lokalnej stanowiło element systemu profilaktyki tworzonego na rzecz mieszkańców Gdańska oraz wzmacniało proces środowiskowej pracy socjalnej. W 2020 roku Ośrodek zatrudniał 7 OSL, w tym osoby zatrudnione w projekcie GPS – Gotowość Praca Samodzielność II.

Organizatorzy społeczności lokalnej brali udział w tworzeniu i działaniach nieformalnych partnerstw. Prowadzono warsztaty, szkolenia, spotkania edukacyjne i projekty dla różnych grup odbiorców, w tym seniorów, młodzieży i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. We współpracy z pracownikami socjalnymi, asystentami rodziny, lokalnymi działaczami i podmiotami zaangażowanymi lokalnie, w tym organizacjami pozarządowymi, radami dzielnic, jednostkami organizacyjnymi i budżetowymi Miasta Gdańska, przedstawicielami biznesu i innymi współorganizowali m.in. grupy edukacyjne i samopomocowe, cykliczne zajęcia ogólnorozwojowe dla mieszkańców, zbiórki artykułów szkolnych, zabawek i słodyczy. Wśród podejmowanych inicjatyw znalazły się m.in.:

- Rodzino-Sfera: cykl spotkań dla rodzin z dziećmi, zajęcia sensoryczne, plastyczne, kulinarne, edukacyjne, sportowe dla rodzin,
- Warsztat Rodzinny Nowy Port: spotkanie z przedstawicielami Domu na Skraju, zabawa karnawałowa,
- W rytmie seniora: projekt aktywizacyjno-integracyjny dla seniorów, spotkania kulinarno-podróżnicze, zwiedzanie siedziby radia połączone z nagraniem audycji radiowej,
- Projekt czytelniczy: przekazanie przygotowanych książek seniorom, kontakty telefoniczne z seniorami, motywowanie do opracowania recenzji, odbiór i opracowanie graficzne opisów, przekazanie seniorom publikacji,
- Korepetycje online: organizacja wsparcia edukacyjnego dla dzieci i młodzieży w okresie izolacji (kontakty z asystentami rodzin, koordynatorem wolontariatu, bieżące wsparcie),
- Szkoła dla Rodziców: cykl 10 spotkań warsztatowych mających na celu zwiększenie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych uczestników oraz podniesienie kompetencji społecznych,

- Bezpieczna aktywność w domowym zaciszu: projekt realizowany online mający na celu wsparcie społeczności lokalnej w trudnym czasie epidemii,
- Spacer rysunkowy po Wrzeszczu Dolnym: kontynuacja organizowanych od 2019 roku spotkań artystyczno-integracyjnych dla społeczności lokalnej, polegających na wspólnym rysowaniu w różnych miejscach na terenie dzielnicy (rondo, parki, ulice itp.),
- Miesiąc Bajki: Teatr lalkowy, food track, gra terenowa, warsztaty plastyczne, warsztaty teatralne, mural, Pchli Targ, tworzenie Giveboxa.

1.3. Rozwój wolontariatu i działań w obszarze CSR

Zgodnie z definicją z ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie wolontariuszem jest ten, kto dobrowolnie i świadomie oraz bez wynagrodzenia angażuje się w pracę na rzecz osób, organizacji pozarządowych, a także instytucji działających w różnych obszarach społecznych. Pracownicy MOPR zachęcali mieszkańców do podejmowania działań wolontariackich na rzecz klientów. W 2020 roku ok. 1,8 tys. klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie skorzystało ze wsparcia 686 wolontariuszy. Podpisano 82 porozumienia z wolontariuszami współpracującymi długookresowo.

Wolontariusze uczestniczyli w organizacji wielu akcji m.in.:

- przygotowanie 54 pakietów wspomagających oraz 28 pakietów szpitalnych dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami,
- „Wyprawka szkolna" – przygotowanie paczek dla 20 dzieci,
- projekt „Starszy Brat Starsza Siostra" dla 15 dzieci w wieku 6-12 lat,
- projekt „Jesień dla seniora" dla 15 seniorów,
- przygotowanie 307 paczek w ramach projektu „Paczka świąteczna dla seniora".

W okresie listopad-grudzień 2020 roku w ramach programu rządowego „Wspieraj Seniora", zorganizowano wsparcie seniorów w wieku 70 lat i więcej, którzy ze względu na trwający stan epidemii pozostali w domu. Wolontariusze dostarczali zakupy, artykuły podstawowej potrzeby, w tym artykuły spożywcze, środki higieny osobistej. Wsparciem objęto 344 osoby, zaangażowano 68 wolontariuszy.

W 2020 roku w pracy socjalnej wykorzystywany był potencjał firm w ramach CSR – biznesu odpowiedzialnego społecznie. *To koncepcja, według której przedsiębiorstwa są jednostkami społecznymi uwzględniającymi w swojej strategii nie tylko interesy udziałowców, ale i całego społeczeństwa* [1]. Jest to coraz częściej wykorzystywana możliwość włączania firm we wsparcie osób korzystających z pomocy społecznej. Zrealizowano różnorodne przedsięwzięcia m.in.:

- projekt „Książka dla seniora" – zapewnienie aktywizacji 60 seniorów w izolacji domowej,

[1] https://businessinsider.com.pl/firmy/zarzadzanie/czym-jest-csr/bqmm0w5

- projekt „Pomoc dzieciom w nauce zdalnej” – przekazanie laptopów, komputerów, tabletów dla 50 dzieci z rodzin wspieranych przez MOPR,
- nauka zasad savoir-vivre dla wychowanków pieczy zastępczej – współpraca z 15 dziećmi,
- zajęcia rozwijające pasje i talenty dzieci, finansowane przez podmioty biznesowe.

W 2020 roku już po raz dziewiąty zorganizowano akcję „Każdy może pomóc”. Anonimowi darczyńcy przygotowali paczki dla 650 dzieci. Po raz drugi przygotowano paczki dla 100 seniorów. W akcję pomocową zaangażowały się osoby indywidualne, przedstawiciele biznesu odpowiedzialnego społecznie. Dla rodzin z dziećmi Miasto wraz z MOPR przygotowało również podarunek w ramach „Wigilijnej paczki”. Ze względu na sytuację epidemiczną nie odbył się finał akcji w postaci zabawy świątecznej, a paczki zostały dostarczone do domów przez wolontariuszy MOPR we współpracy z harcerzami i kurierami.

1.4. Wsparcie specjalistyczne – psychologiczne, prawne

Dla rodzin mieszkających w Gdańsku dostępne jest poradnictwo specjalistyczne, w tym prawne, psychologiczne. Z poradnictwa specjalistycznego korzystają osoby i rodziny wymagające wsparcia wykraczającego poza pomoc świadczoną przez pracownika socjalnego lub asystenta rodziny. Poradnictwo specjalistyczne prowadzi do wzmocnienia rodzin w zakresie odpowiedzialności za własną sytuację życiową. MOPR w 2020 roku umożliwiał swoim klientom stały dostęp do porad specjalistów, tj. psychologa, prawnika i pedagoga, dostęp do diagnozy psychofizycznej dziecka i diagnozy dziecka pod kątem FASD, dostęp do specjalistycznej rehabilitacji dziecka (realizowanej w formie przyznania rodzinie świadczenia na zakup usługi od podmiotu niepublicznego).

Od 2016 roku funkcjonuje system nieodpłatnej pomocy prawnej (dalej: NPP) i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego (dalej: NPO), realizowany na podstawie ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej. W 2020 roku porady świadczone były w 19 punktach, ze względów epidemicznych głównie w formie zdalnej. Z 9 punktów świadczenia nieodpłatnej pomocy prawnej przez adwokatów i radców prawnych prowadzonych w ramach porozumienia trójstronnego pomiędzy Miastem Gdańsk a Radą Okręgowej Izby Radców Prawnych w Gdańsku oraz Okręgową Radą Adwokacką w Gdańsku oraz 10 punktów świadczenia nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego prowadzonych przez organizacje pozarządowe ogółem skorzystało 8 528 osób (4 148 osób, którym udzielono pomocy w punktach prowadzonych przez adwokatów lub radców prawnych, 4 380 osób, którym udzielono pomocy w punktach prowadzonych przez organizacje pozarządowe). Dziedzinami, z których udzielono najwięcej porad prawnych były: prawo cywilne, prawo rodzinne (w szczególności porady dotyczące: ustania małżeństwa, uprawnień do sprawowania władzy rodzicielskiej, kontaktów rodziców z dziećmi, uzyskania alimentów na dziecko, uzależnienia w rodzinie), prawo pracy oraz

prawo ubezpieczeń społecznych i prawa do opieki zdrowotnej. W 2020 roku zapewniono większą dostępność punktów NPP/NPO poprzez przeniesienie 5 punktów do siedzib Centrów Pracy Socjalnej (dalej: CPS).

Poradnictwo prawne udzielane było także przez prawników MOPR w zakresie problemów prawnych m.in. prawa rodzinnego (sprawy rozwodowe, alimenty, kontakty z dziećmi), sprawy z zakresu prawa cywilnego, pomocy społecznej, upadłości konsumenckiej i zadłużeń, postępowania cywilnego, prawa spadkowego, ubezwłasnowolnienia, kontaktów z instytucjami, ubezpieczeń społecznych, prawa karnego i innych. Łącznie udzielono 377 porad prawnych (2019 – 510).

Psychologowie zatrudnieni w Ośrodku udzielili klientom 2 715 konsultacji. Największa liczba konsultacji dotyczyła spraw związanych z przemocą domową (847; 2019 – 1 219) oraz chorobami psychicznymi (582; 2019 – 624). Konsultacje dotyczyły także problemów opiekuńczo-wychowawczych, uzależnień, interwencji kryzysowej. Psycholodzy prowadzili zajęcia grupowe dla klientów oraz terapię.

We współpracy z organizacjami pozarządowymi realizowano następujące usługi:

- mediacja rodzinna (10 par),
- specjalistyczne, interdyscyplinarne poradnictwo dla rodzin z dziećmi umieszczonymi lub zagrożonych umieszczeniem w pieczy zastępczej (24 rodziny),
- specjalistyczne, interdyscyplinarne poradnictwo dla rodzin z dziećmi, w których występują problemy alkoholowe (12 rodzin),
- doradztwo metodyczne dla pracowników socjalnych Centrów Pracy Socjalnej poprzez konsultacje terapeuty w miejscu zamieszkania/pobytu osoby/rodziny z problemami uzależnienia od alkoholu (148 osób),
- warsztaty dla osób o obniżonych sprawnościach poznawczo-percepcyjnych i posiadających trudności opiekuńczo-wychowawcze (15 rodziców).

1.5. Wsparcie w kryzysie i interwencja kryzysowa

Interwencja kryzysowa stanowi zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w sytuacji kryzysu. Celem interwencji kryzysowej jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie z bieżącymi sprawami.

Interwencja kryzysowa udzielana jest niezależnie od kryterium dochodowego.

Osoby i rodziny będące w kryzysie, doświadczające przemocy, w tym zmuszone do natychmiastowego opuszczenia domu, mogły korzystać z usług czynnego całodobowo Ośrodka Interwencji Kryzysowej (dalej: OIK) przy pl. ks. Jana Gustkowicza 13. W ramach interwencji kryzysowej udzielano natychmiastowej pomocy specjalistycznej, w zależności od potrzeb: poradnictwa psychologicznego, socjalnego, prawnego, a w sytuacjach uzasadnionych – schronienia do 3 miesięcy, bez wcześniejszego skierowania czy umawiania wizyt. Łącznie w całym roku podjęto 5 045 działań skierowanych do klientów

(2019 – 3 619), udzielono 1 397 porad psychologicznych (2019 – 2 133), z hostelu skorzystało 117 osób (2019 – 60). W 2020 roku w ramach projektu „Gniazdo" utworzono bawialnię dla dzieci korzystających wraz z rodzicami ze schronienia w hostelu – miejsce, w którym najmłodsze dzieci mogą spędzić bezpiecznie czas bawiąc się pod opieką rodziców. Ze względów epidemicznych utworzono izolatorium dla osób przyjmowanych do hostelu, co umożliwiło zapewnienie bezpieczeństwa osobom już w nim przebywającym.

W ramach interwencji związanych z przemocą w rodzinie prowadzono koordynację procedur „Niebieskie Karty", powoływano grupy robocze. Opis działań w rozdziale IV.7 Osoby doświadczające przemocy.

Od czerwca 2020 roku uruchomiono kampanię społeczną „Dom bez przemocy" – rozpowszechniano informacje o miejscach i formach pomocy skierowanych do osób doświadczających przemocy bądź posiadających informację o jej stosowaniu w najbliższym otoczeniu, uruchomiono telefon alarmowy 797 909 112 czynny całodobowo. Wyemitowano 127 spotów radiowych, wyprodukowano, dystrybuowano i rozpowszechniano materiały informacyjne wśród mieszkańców m.in. 35 000 ulotek dla osób doświadczających przemocy, stosujących przemoc oraz informatory o podmiotach udzielających wsparcia osobom uwikłanym w przemoc działających na terenie Gdańska, 1 400 plakatów, 1 000 lusterek z logo kampanii i 911 toreb materiałowych z numerem całodobowym. Bezpośrednimi działaniami objęto 28,3 tys. osób, pośrednimi działaniami 172 tys. osób, przyjęto 194 telefony.

W Gdańsku rozwijano Miejski System Interwencji Kryzysowej (dalej: MSIK), w ramach którego współpracowało 31 podmiotów, tj. instytucji, organizacji pozarządowych, osób fizycznych i prawnych. Celem działania MSIK było skuteczne, interdyscyplinarne wsparcie mieszkańców i mieszkanek Gdańska znajdujących się w sytuacjach kryzysowych i podniesienie skuteczności działań – spójna i wzajemnie uzupełniająca się formuła działań profilaktycznych, interwencyjnych i post-interwencyjnych udzielanych bezzwłocznie. W 2020 roku do MSIK wpłynęło 10 spraw, w ramach których podjęto interdyscyplinarne działania mające na celu wsparcie osób potrzebujących (2019 – 7).

1.6. Mieszkalnictwo społeczne

W odpowiedzi na założenia Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu oraz w celu zintegrowania działań na rzecz zapobiegania utracie mieszkania, zadłużeniom czynszowym, eksmisjom i bezdomności, w 2016 roku jednostki organizacyjne Miasta Gdańska przystąpiły do realizacji Gdańskiego Programu Mieszkalnictwa Społecznego na lata 2016-2023 (dalej: GPMS). Celem Programu jest rozwój mieszkalnictwa społecznego, w tym chronionego, jako kierunku realizacji zapewnienia wsparcia w środowisku, a nie placówkach instytucjonalnych. Mieszkania wspomagane to mieszkania prowadzone przez podmioty z obszaru pomocy i integracji społecznej (organizacje pozarządowe, MOPR), które udostępniają je uczestnikom Programu. Mieszkania ze wsparciem to zgodnie z definicją Programu lokale mieszkalne, lokale

socjalne i pomieszczenia tymczasowe, w których beneficjenci zawierają umowę najmu w oparciu o ustawę o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego. Jednocześnie, na podstawie ustawy o pomocy społecznej lub innych ustaw, osoby korzystające z mieszkań ze wsparciem objęte były pomocą, którą zapewniał MOPR i/lub organizacje pozarządowe działające na zlecenie Miasta lub współpracujące z Miastem.

Tabela 2. Osoby korzystające z mieszkań wspomaganych/chronionych i mieszkań ze wsparciem (stan na 31 grudnia 2020 roku)

Mieszkalnictwo społeczne	**mieszkania wspomagane/chronione**				**mieszkania ze wsparciem**		
	mieszkania wspomagane		w tym mieszkania chronione		Dolne Młyny	mieszkania rozpro-szone	CTUS
	liczba mieszkań na 31.12.2020	liczba osób w roku	liczba mieszkań na 31.12.2020	liczba osób w roku	liczba mieszkańców	liczba osób w roku	liczba osób korzystają-cych
razem *liczba jest sumą wierszy poniżej*	37	191	9	29	49	26	51
wychowankowie pieczy zastępczej	7	26	0	0	6	1	0
osoby z zaburzeniami psychicznymi/ z niepełnosprawnościami	16	79	7	21	8	6	0
osoby doświadczające bezdomności	7	58	0	0	8	6	0
osoby zagrożone eksmisją (w tym 12 osób z niepełnosprawnością)	0	0	0	0	0	0	51
seniorzy	1	4	0	0	0	0	0
cudzoziemcy	4	16	0	0	0	0	0
inne	2	8	2	8	27	13	0

Źródło: Dane własne MOPR

W 2020 roku kontynuowano wsparcie uczestników w 37 mieszkaniach wspomaganych. 35 z nich realizowano jako zadanie zlecone dla NGO: 16 mieszkań przeznaczonych dla osób z zaburzeniami psychicznymi/z niepełnosprawnościami, 7 dla osób doświadczających bezdomności, 7 dla wychowanków pieczy zastępczej, 4 dla cudzoziemców, 1 mieszkanie dla osób starszych. W ramach mieszkań wspomaganych w 2020 roku 2 rodziny (matki z dziećmi doświadczające bezdomności) dzięki aktywizacji i uzyskaniu większej samodzielności otrzymały mieszkania komunalne, a 1 osoba z niepełnosprawnościami wraz z osiągnięciem większej samodzielności została przeniesiona do mieszkania ze wsparciem.

W 2020 roku kontynuowano realizację projektów opartych na modelu mieszkań ze wsparciem: Dom ekologiczny ze wsparciem przy ul. Dolne Młyny, Centrum Treningu Umiejętności Społecznych (dalej: CTUS), Mieszkania rozproszone ze wsparciem. Zwiększono o 6 liczbę mieszkań rozproszonych (z 10 w 2019 roku do 16 w 2020 roku) i o 10 liczbę zabezpieczonych miejsc (z 16 do 26).

W Centrum Treningu Umiejętności Społecznych podejmowano działania mające na celu zapewnienie tymczasowych pomieszczeń osobom i rodzinom, wobec których zostanie zrealizowana eksmisja do pomieszczeń tymczasowych. W CTUS rozwijano kompetencje społeczne osób niezbędne do powrotu do aktywnego udziału w życiu społecznym. W 2020 roku w CTUS przebywało 51 osób, w tym 14 osób z niepełnosprawnością (42 osoby kontynuowały pobyt od poprzedniego roku). Uczestnicy przechodzili trening finansowy ponosząc opłaty za pobyt w CTUS oraz wykorzystane media (31 środowisk) oraz spłacając zadłużenia lub odpracowując część długu na rzecz Miasta (14 środowisk). W 2020 roku 19 osób rozpoczęło pracę zawodową. Zespół Zarządzający CTUS pozytywnie rekomendował 2 środowiska do uzyskania lokalu socjalnego z zasobów mieszkaniowych Miasta Gdańska.

Projekt Osiedle Sitowie funkcjonował w dzielnicy Rudniki w 7 budynkach z zasobów mieszkaniowych Miasta. Wsparcie prowadzone było przez organizacje pozarządowe. Głównym celem projektu było usamodzielnienie poprzez aktywizację społeczną i zawodową oraz zapewnienie mieszkań wspomaganych dla samotnych bezdomnych matek z dziećmi oraz dla osób z niepełnosprawnościami, zaburzeniami psychicznymi. Wsparcie w usamodzielnieniu zapewniali specjaliści: psycholog, pedagog, doradca zawodowy, pracownik socjalny, asystent i koordynatorzy poszczególnych budynków. W ramach działań z zakresu ekonomii społecznej kontynuowano koncepcję ekologicznego ogrodu warzywno-owocowego oraz roślinno-kwiatowego wraz z elementami małej hodowli kur. W ramach projektu prowadzono 6 mieszkań wspomaganych – 3 dla matek doświadczających bezdomności oraz 3 dla osób z niepełnosprawnościami, w tym zaburzeniami psychicznymi. W 2020 roku mieszkało w nich 75 osób, w tym 45 matek z 28 dziećmi doświadczających bezdomności oraz 30 osób z zaburzeniami psychicznymi. 7 osób z zaburzeniami psychicznymi oraz 6 samotnych matek z 9 dziećmi usamodzielniło się, wracając z uzyskanymi kompetencjami społecznymi i zawodowymi do środowiska rodzinnego. 9 usamodzielnionych osób otrzymało lokale socjalne – 5 osób z niepełnosprawnościami, z zaburzeniami psychicznymi i 4 matki z 5 dzieci doświadczające bezdomności.

Rozdział 2. Osoby korzystające z pomocy społecznej

W myśl art. 7 ustawy o pomocy społecznej wsparcie udzielane jest osobom i rodzinom z powodu m.in. ubóstwa, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, bezdomności, przemocy w rodzinie, bezrobocia, alkoholizmu lub narkomanii. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na 30 czerwca 2020 roku liczba mieszkańców Gdańska wynosiła 471 525 osób[2], na koniec roku 2020 zameldowanych było 434 788 mieszkańców[3]. Ogółem pomocą społeczną w formie świadczeń i/lub pracy socjalnej objęto 13 369 osób w 7 812 rodzinach (2019 – 13 767 osób w 7 830 rodzinach). Wsparcie z MOPR otrzymało 3,1% ogółu osób zameldowanych w Gdańsku. W latach 2019-2020 procent osób otrzymujących wsparcie MOPR wśród osób zameldowanych w Gdańsku utrzymał się na tym samym poziomie.

Wykres 1. Rodziny i osoby w rodzinach, którym przyznano świadczenie i/lub pracę socjalną

procent wskazuje odsetek osób otrzymujących pomoc wśród zameldowanych mieszkanek i mieszkańców Gdańska w danym roku

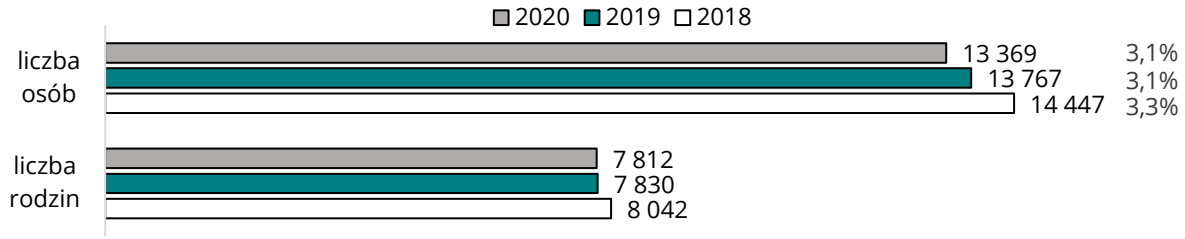

Źródło: Sprawozdanie MRPiPS-03-R

Członkowie 6 310 rodzin otrzymali świadczenia na podstawie decyzji. W latach 2019-2020 zaobserwowano wzrost liczby osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z 7 661 do 7 794 osób (+133 osób, +1,7%). Odsetek mieszkańców poszczególnych dzielnic, którym przyznano decyzją świadczenia z pomocy społecznej zasadniczo nie zmienił się od roku poprzedniego (zawierał się między spadkiem o 1,1% a wzrostem o 1,1%).

Wykres 2. Rodziny i osoby w rodzinach, którym przyznano świadczenie w podziale na Centra Pracy Socjalnej i komórki organizacyjne uprawnione do przyznawania świadczeń w 2020 roku

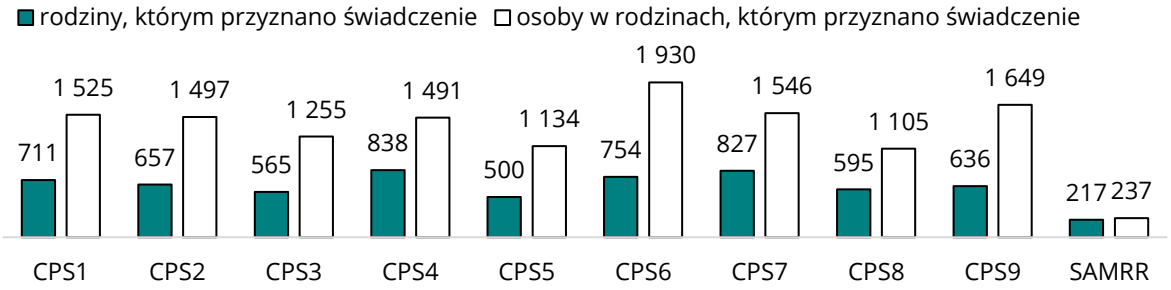

Źródło: Raport z POMOST Std

[2] https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start (stan na 30 czerwca 2020 roku)
[3] https://www.gdansk.pl/gdanskwliczbach (stan na 31 grudnia 2020 roku)

Wykres 3. Odsetek zameldowanych mieszkańców poszczególnych dzielnic, którym przyznano świadczenia, dla Gdańska odsetek mieszkańców w rodzinach objętych pomocą społeczną w 2020 roku

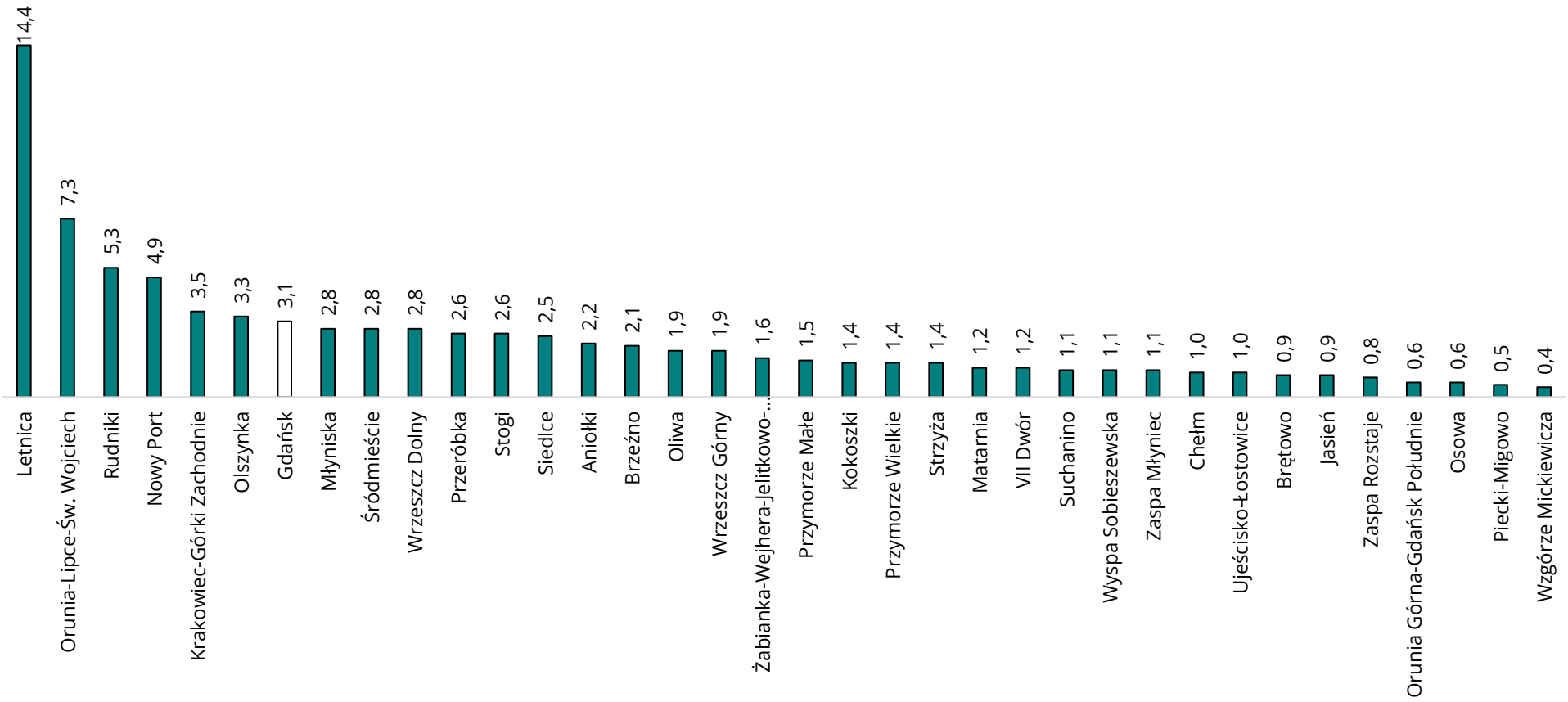

Wykres 4. Liczba osób, którym przyznano świadczenie w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w podziale na dzielnice w 2020 roku

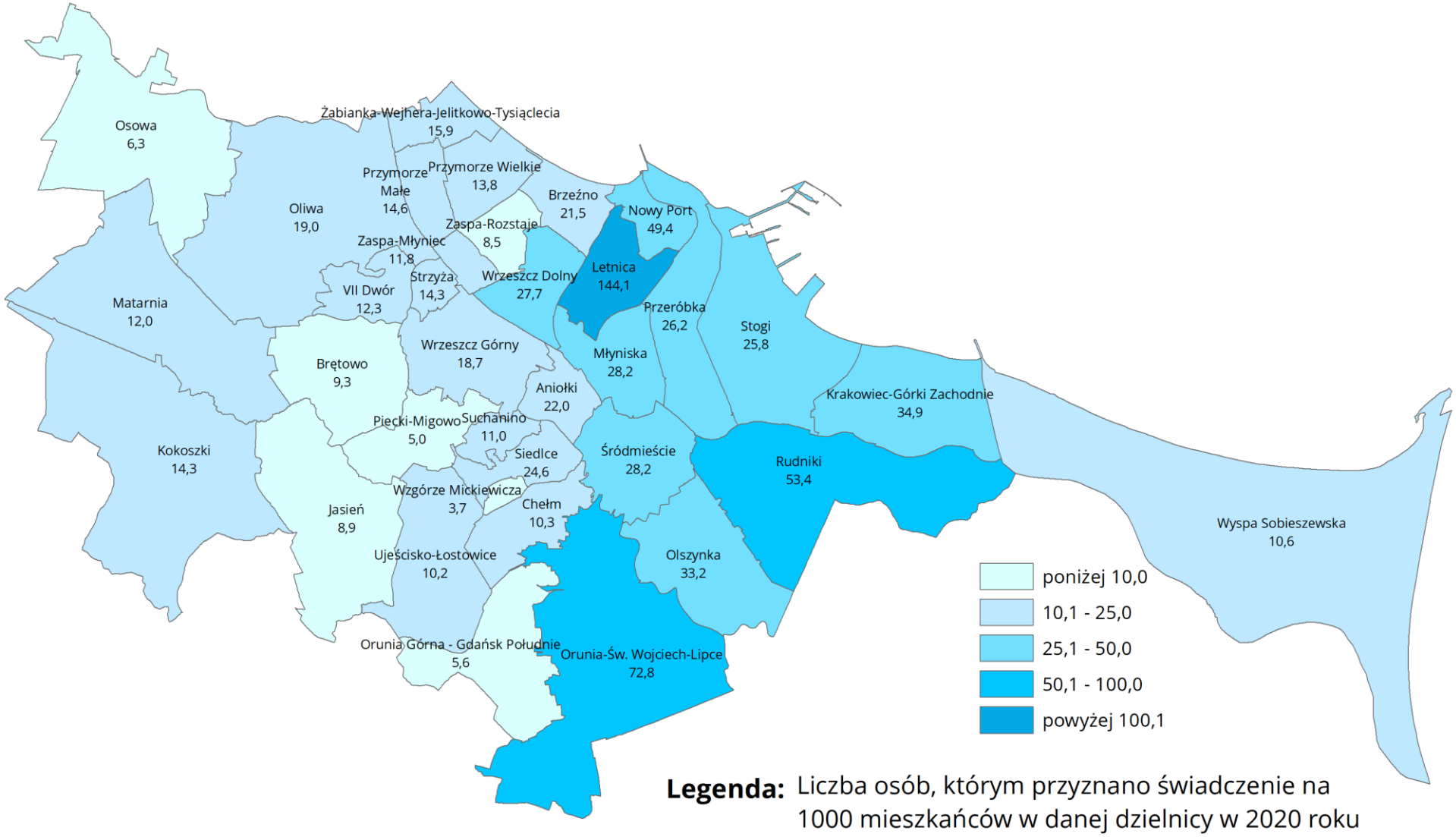

Rodziny otrzymujące świadczenia (6 310 rodzin) w 2020 roku korzystały z pomocy społecznej z tytułu m.in. czynników zdrowotnych tj. niepełnosprawności i długotrwałej lub ciężkiej choroby (odpowiednio 45,4% oraz 44,6% rodzin ze świadczeniem). W latach 2019-2020 procent rodzin korzystających z pomocy z powodu niepełnosprawności spadł o 6%, 184 rodziny (z 50,2% w 2019 roku do 45,4% w 2020 roku). Procent rodzin, którym przyznano świadczenie z powodu ubóstwa w latach 2019-2020 spadł o 1,2%, o 35 rodzin. Skutkiem sytuacji epidemicznej w kraju był m.in. wzrost o 2,0% (+153 rodziny) liczby rodzin korzystających z pomocy z powodu bezrobocia (z 12,6% w 2019 roku do 14,6% w 2020 roku).

Wykres 5. Powody przyznania pomocy rodzinom, którym przyznano decyzją świadczenia (dane w %)

Jedna rodzina może korzystać z pomocy społecznej z wielu powodów, wykazywane trzy podstawowe problemy rodziny

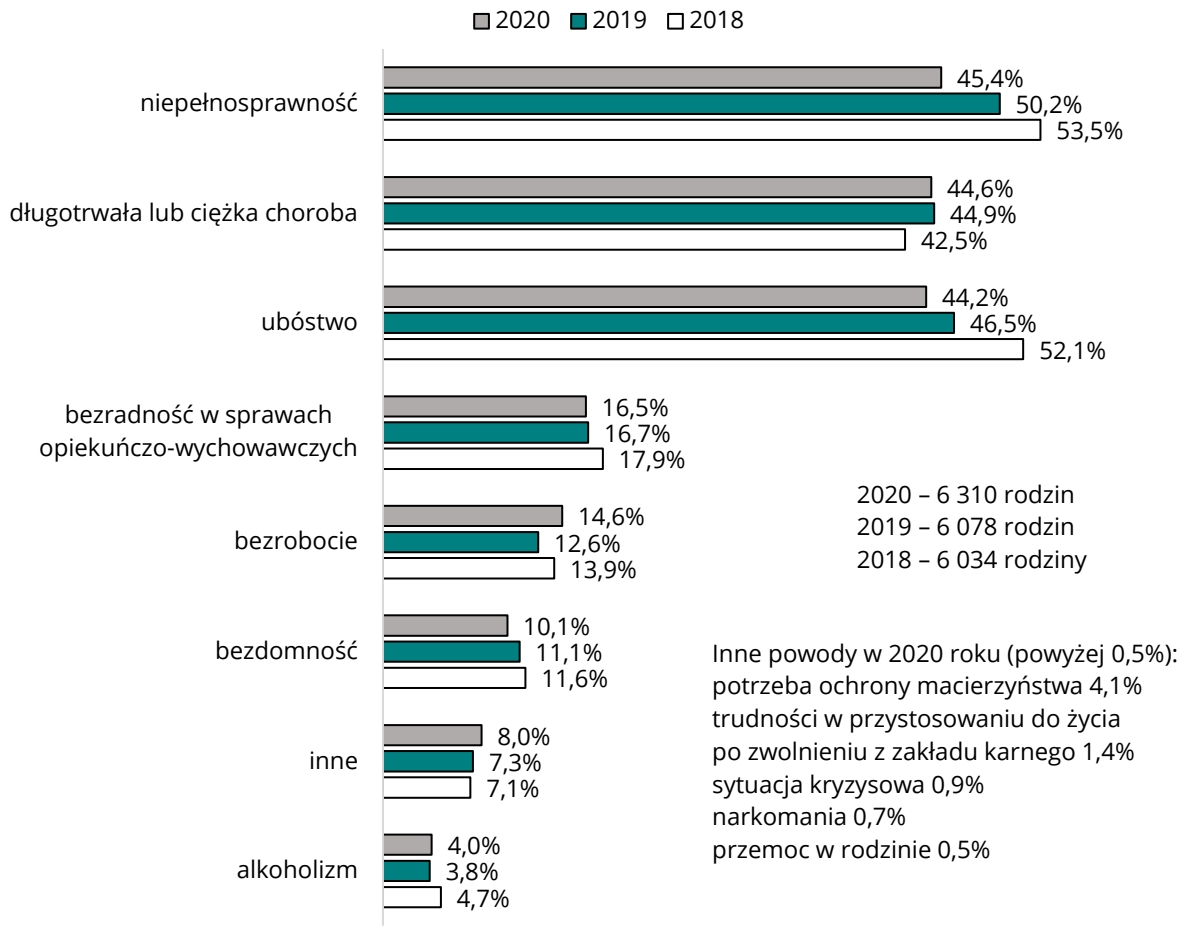

Źródło: Sprawozdanie MRPiPS-03-R

W poszczególnych Centrach Pracy Socjalnej częstotliwość przyznania pomocy z danego powodu odzwierciedla tendencje ogólnomiejskie, ale dostrzec można również tendencje lokalne. Najwyższe odsetki przyznania pomocy z powodu niepełnosprawności i ubóstwa w roku sprawozdawczym odnotowano kolejno w CPS 2, CPS 7 i CPS 8. Z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby najczęściej udzielono pomocy klientom kolejno CPS 7,

CPS 4, CPS 8. Najwyższy udział rodzin korzystających z pomocy z powodu ubóstwa był kolejno w CPS 2, CPS 8 oraz CPS 1. Bezrobocie było najczęstszym powodem udzielenia wsparcia w CPS 3, CPS 6 oraz CPS 2.

Wykres 6. Powody przyznania pomocy w podziale na Centra Pracy Socjalnej w 2020 roku (dane w %)

Jedna rodzina może korzystać z pomocy społecznej z wielu powodów, wykazywane trzy podstawowe problemy rodziny

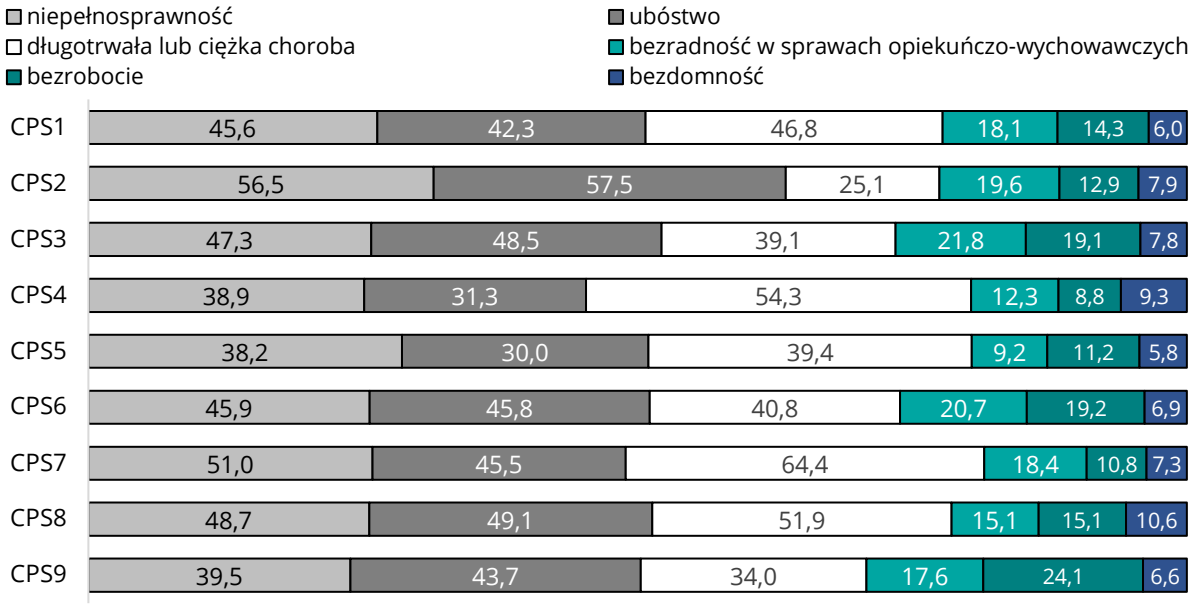

Źródło: Sprawozdanie MRPiPS-03-R

Wśród wszystkich 7 812 rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia w formie świadczeń lub/i pracy socjalnej, 5 192 to rodziny jednoosobowe (66,5%), a 2 620 to rodziny wieloosobowe (33,6%). Wśród wszystkich rodzin było 1 637 rodzin z dziećmi (21,0%), w tym 703 rodziny z jednym dzieckiem. W latach 2019-2020 liczba rodzin jednoosobowych wzrosła o 92 (+1,8%). Ogólna liczba rodzin z dziećmi od 2019 roku spadła o 24 (z 1 661 do 1 637). W latach 2019-2020 liczba osób z więcej niż jednym dzieckiem spadła o 60 (-6%) lecz w dalszym ciągu przeważa nad liczbą rodzin z jednym dzieckiem.

Wykres 7. Struktura rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia w 2020 roku (dane w %)

Rodziny, którym przyznano decyzją świadczenie oraz rodziny objęte wyłączną pracą socjalną

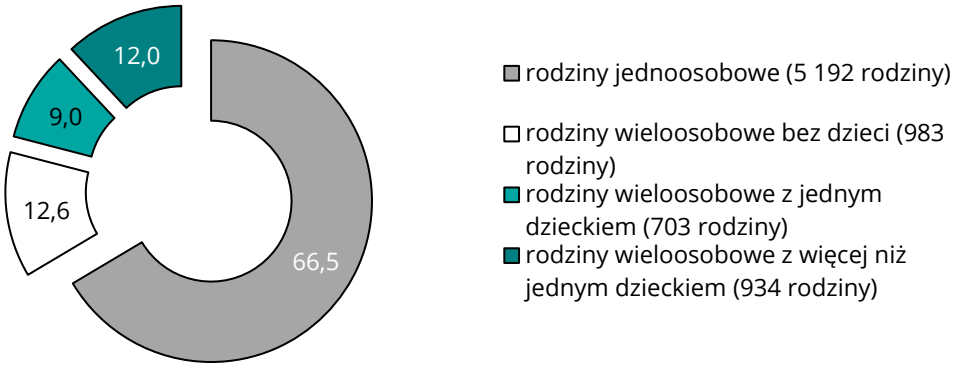

Źródło: Sprawozdanie MRPiPS-03-R

W systemie pomocy społecznej w latach 2019-2020 przeważały rodziny posiadające jedno lub dwoje dzieci, odsetek ww. rodzin utrzymywał się na podobnym poziomie. Odsetek rodzin niepełnych korzystających z pomocy Ośrodka w latach 2019-2020 nieznacznie wzrósł (+1,0%) przy równoczesnym spadku liczby rodzin pełnych.

Wykres 8. Struktura rodzin z dziećmi w latach 2018-2020 (dane w %)

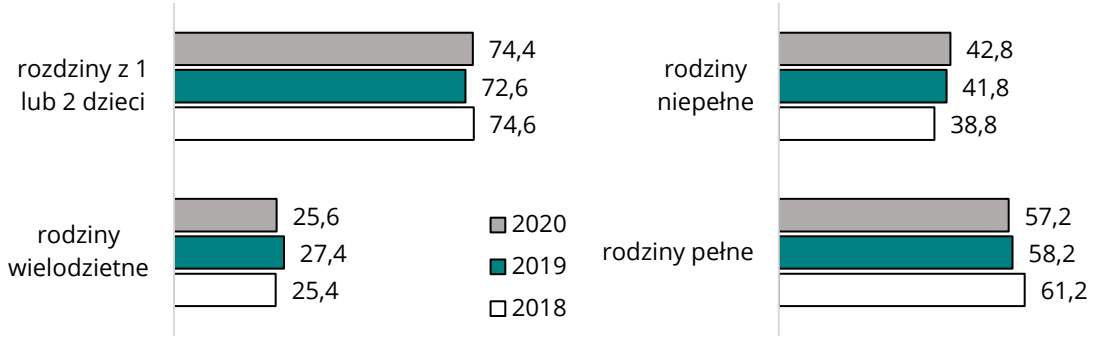

Źródło: Sprawozdanie MRPiPS-03-R

W latach 2019-2020 wśród rodzin korzystających z pomocy i wsparcia największy odsetek stanowiły rodziny pozostające w systemie pomocy 3 i więcej lat. W 2020 roku odsetek rodzin objętych długotrwałym wsparciem (3 lata i więcej) spadł do 58,6%. W latach 2019-2020 nastąpił wzrost odsetka rodzin objętych wsparciem poniżej 1 roku (+1,2%).

Wykres 9. Okres objęcia rodzin wsparciem w latach 2018-2020 (dane w %)

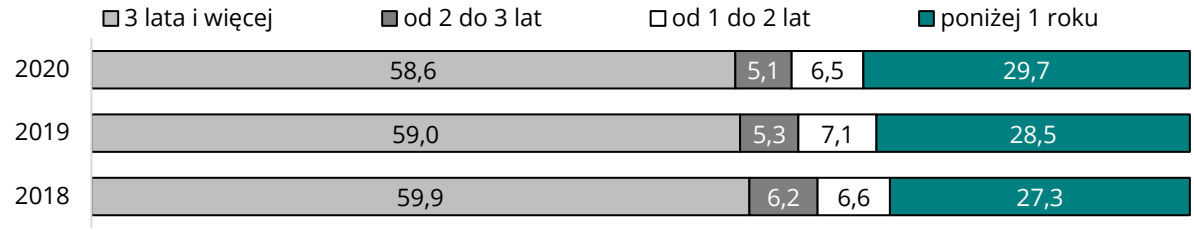

Źródło: Raporty POMOST Std

2.1. Pomoc w formie świadczeń

Świadczenia pomocy społecznej przyznawane są w formie pieniężnej i niepieniężnej.

Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje osobom, których dochód nie przekracza ustawowego kryterium dochodowego (osoba samotna 701 zł; osoba w rodzinie 528 zł). Świadczeniami pieniężnymi są: zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy, specjalny zasiłek celowy, zasiłek celowy z tytułu zdarzenia losowego/klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Udzielenie świadczeń niepieniężnych nie jest uzależnione wyłącznie od spełnienia kryterium dochodowego, a głównie od wystąpienia okoliczności faktycznie uzasadniających przyznanie danej pomocy. Świadczenia mogą być przyznane m.in. w formach: posiłku, schronienia, usług opiekuńczych i specjalistycznych usług

opiekuńczych w miejscu zamieszkania, zapewnieniu pobytu w ośrodkach wsparcia, mieszkaniach chronionych, domach pomocy społecznej (dalej: DPS), sprawieniu pogrzebu.

Liczba rodzin otrzymujących świadczenia z pomocy społecznej bez względu na formę w stosunku do 2019 roku wzrosła o 3,8%, z 6 078 do 6 310. Świadczenia przyznano łącznie 7 794 osobom, w tym 54,0% osób otrzymało świadczenie pieniężne (4 212 osób), a 58,1% świadczenie niepieniężne (4 532 osoby). W latach 2019-2020 zarówno liczba osób otrzymująca świadczenia pieniężne, jak i niepieniężne utrzymywała się na podobnym poziomie i było to średnio odpowiednio 4 204 osoby otrzymujące świadczenia pieniężne i 4 515 osób ze świadczeniami niepieniężnymi.

Tabela 3. Świadczenia z pomocy społecznej w ramach zadań własnych i zadań zleconych w latach 2018-2020

Świadczenia pomocy społecznej	liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie			liczba rodzin		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i zadań własnych OGÓŁEM (bez względu na ich rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania) *liczba nie jest sumą wierszy poniżej*	7 734	7 661	**7 794**	6 034	6 078	**6 310**
świadczenia przyznane w ramach zadań **zleconych** bez względu na ich rodzaj, formę i liczbę	213	193	**175**	191	181	**171**
świadczenia przyznane w ramach zadań **własnych** bez względu na ich rodzaj, formę i liczbę	7 580	7 509	**7 656**	5 904	5 947	**6 190**
świadczenia **pieniężne**	4 275	4 125	**4 212**	4 202	4 068	**4 161**
świadczenia **niepieniężne**	4 479	4 535	**4 532**	3 452	3 598	**3 605**

Źródło: Sprawozdanie MRPiPS-03-R

2.2. Wspieranie klientów w usamodzielnieniu

Głównym celem pomocy społecznej jest doprowadzenie – w miarę możliwości – do życiowego usamodzielniania osób i rodzin oraz umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka. Realizacja wspomnianego celu leży także u podstaw prowadzenia pracy socjalnej z klientem przez wzmocnienie jego aktywności i samodzielności życiowej. Barierami zakłócającymi przebieg usamodzielnienia są przede wszystkim czynniki zdrowotne, tj. niepełnosprawność i długotrwała lub ciężka choroba, względy ekonomiczne, tj. ubóstwo i bezrobocie, a także niski poziom wykształcenia i – coraz częściej – podeszły wiek, co jest efektem ogólnych tendencji demograficznych. Przy występowaniu barier uniemożliwiających usamodzielnienie celem pracy z klientem jest niepogorszenie jego sytuacji życiowej.

Pomocą społeczną w formie świadczeń w 2020 roku objęto 6 310 rodzin. Liczba nowych rodzin w systemie od 2019 do 2020 roku znacznie wzrosła (o 10,9%). Wysoka liczba nowych rodzin w systemie w 2020 roku spowodowana była sytuacją epidemiczną w kraju. W latach 2019-2020 liczba rodzin usamodzielnionych wzrosła o 46 (+1,9%, z 2 430 do 2 476).

Wykres 10. Rodziny usamodzielnione i nowe rodziny w systemie pomocy społecznej w latach 2018-2020

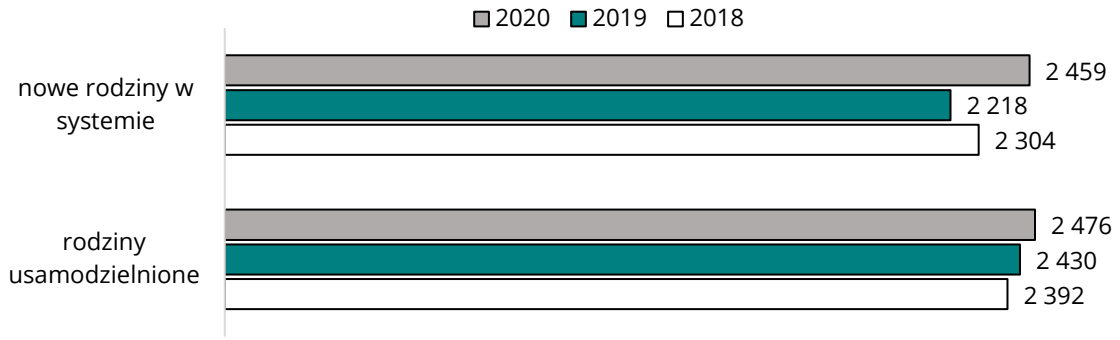

Źródło: Raporty z systemu POMOST Std

Rozdział 3. Formy pomocy skierowane do osób korzystających ze wsparcia MOPR

3.1. Rodziny w ubóstwie

Ubóstwo oznacza, że dochód rodziny lub osoby nie przekracza określonych ustawą kryteriów dochodowych z pomocy społecznej wynoszących 528 zł i 701 zł. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń z tytułu ubóstwa spadła – w latach 2019-2020 o 35 rodzin, tj. 1,2%.

Wykres 11. Liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu ubóstwa w latach 2018-2020

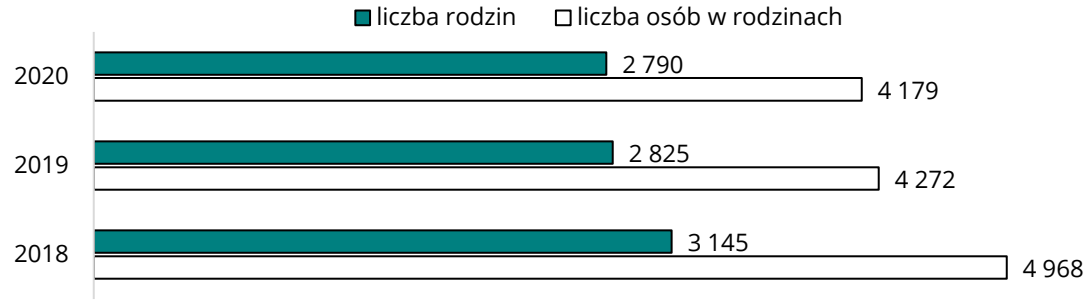

Źródło: Sprawozdanie MRPiPS-03-R

3.1.1. Świadczenia pieniężne

Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje osobom, których dochód nie przekracza ustawowego kryterium dochodowego.

Świadczeniami pieniężnymi są:

- zasiłek stały – przyznawany osobom całkowicie niezdolnym do pracy z powodu niepełnosprawności lub z powodu wieku (kobiety – 60 lat, mężczyźni – 65 lat – w przypadku, gdy nie nabyli świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego),
- zasiłek okresowy – przyznawany ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego,
- zasiłek celowy – przyznawany na zaspokojenie niezbędnej potrzeby życiowej, a w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu,
- specjalny zasiłek celowy – świadczenie o szczególnym charakterze, przyznawany wyjątkowo osobom i rodzinom niespełniającym kryterium dochodowego,
- zasiłek celowy z tytułu zdarzenia losowego/klęski żywiołowej lub ekologicznej.

W latach 2019-2020 zauważalny był spadek liczby rodzin, których członkom przyznano zasiłek stały (spadek o 5,1%, 103 rodziny). Jednocześnie liczba rodzin otrzymujących zasiłek celowy wzrosła w roku 2020 o 10,7% (z3 535 do 3 915).

Tabela 4. Świadczenia z pomocy społecznej w ramach zadań własnych i zadań zleconych w latach 2017-2019

Świadczenia pieniężne	liczba rodzin		
	2018	2019	2020
zasiłek stały	2 115	2 006	**1 903**
zasiłek okresowy	524	505	**503**
zasiłek celowy	3 636	3 535	**3 915**

Źródło: Sprawozdanie MRPiPS-03-R

3.1.2. Dożywianie

Gdańszczanie i gdańszczanki znajdujący się w trudnej sytuacji życiowej korzystali z dożywiania w ramach programu rządowego „Posiłek w szkole i w domu" na lata 2019-2023 oraz miejskiego Programu Osłonowego, będącego rozszerzeniem i uzupełnieniem programu rządowego.

W 2020 roku udzielono wsparcia przez dofinansowanie posiłków dla dzieci w szkołach i przedszkolach, zapewnienie dowozu posiłków dla osób starszych, chorych i z niepełnosprawnością do miejsca ich zamieszkania, zapewnienie posiłków w jadłodajniach dla osób dorosłych, organizację paczek świątecznych dla dzieci z najuboższych rodzin, przyznanie świadczenia pieniężnego na zakup żywności.

Program osłonowy w zakresie dożywiania na lata 2019-2023 przyjęty uchwałą Rady Miasta Gdańska stanowi rozszerzenie i uzupełnienie programu rządowego „Posiłek w szkole i w domu". Odbiorcami wsparcia były osoby, których dochód mieścił się w przedziale 150-180% kryterium dochodowego. W 2020 roku sfinansowano obiady dla 813 dzieci w szkołach i przedszkolach, w tym dla 276 dzieci bez wywiadu środowiskowego.

Tabela 5. Programy „Pomoc państwa w zakresie dożywiania" 2018 oraz „Posiłek w szkole i w domu" 2019-2020

Dożywianie	2018	2019	2020
liczba dzieci objętych programem, w tym:	2 898	2 575	**2 507**
liczba dzieci, które otrzymały pomoc w formie posiłku, z tego:	2 156	1 813	**1 598**
liczba dzieci w szkołach	1 267	1 086	**884**
liczba dzieci w wieku przedszkolnym	483	465	**438**
liczba dzieci bez wywiadu środowiskowego	406	262	**276**

Źródło: Sprawozdania z realizacji programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania" i „Posiłek w szkole i w domu"

W związku z sytuacją epidemiczną, we współpracy ze sponsorami, zapewniono wsparcie żywnościowe dla osób, które takiej pomocy potrzebowały, a z uwagi na zamknięcie placówek oświatowych nie otrzymywały jej w szkole/przedszkolu lub wymagały takiego wsparcia w miejscu zamieszkania. Łącznie wsparciem w zakresie dożywiania objęto 6 837 osób, w tym 3 044 dzieci, z których 2 135 otrzymało pomoc w formie posiłku.

W związku z epidemią zapewniane były posiłki dowożone dla dzieci i młodzieży w momencie zamknięcia placówek oświatowych (137 osób, 2 964 posiłki), posiłki dostarczane do noclegowni (115 osób, 7 435 posiłków), a także paczki żywnościowe dla osób na kwarantannie (282 osoby, 428 paczek). Osobom będącym w potrzebie ze względu na epidemię przyznawane były także zasiłki celowe na zakup żywności.

Ponadto kontynuowano współpracę z organizacjami pozarządowymi dystrybuującymi żywność w ramach Programu Operacyjnego – Pomoc Żywnościowa 2014-2020, podprogram 2019 i podprogram 2020 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (dalej: FEAD). Pomoc stanowiła uzupełnienie funkcjonującego sytemu świadczeń pomocy społecznej. W ramach programu wydano łącznie 3 160 skierowań.

3.2. Osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami oraz osoby z zaburzeniami psychicznymi

W latach 2019-2020 liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby wzrosła o 3,3% (z 2 727 do 2 816) przy jednoczesnym spadku o 6% (z 3 051 do 2 867) liczby rodzin korzystających z pomocy z tytułu niepełnosprawności.

Wykres 12. Liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2018-2020

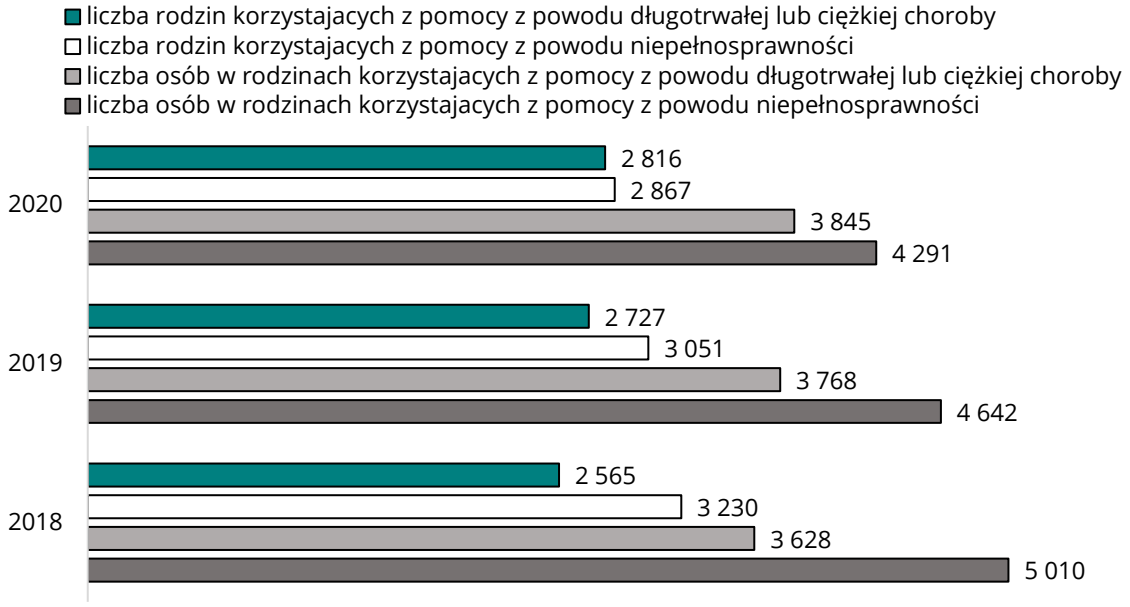

Źródło: Sprawozdanie MRPiPS-03-R

3.2.1. Usługi opiekuńcze, asystenckie i opieka wytchnieniowa

Osobom, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Wymiar i zakres usług ustalany jest indywidualnie dla każdej osoby wymagającej pomocy.

Świadczenie usług opiekuńczych zostało zlecone do realizacji organizacjom pozarządowym. Łącznie w 2020 roku usługami objęto 1 490 osób, tj. 2,1% więcej niż w roku poprzednim. Wzrost wynikał ze starzenia się ludności Gdańska (1 347 osób w wieku poprodukcyjnym), jak i przyjętej w 2018 roku uchwały Rady Miasta Gdańska zwalniającej z ponoszenia odpłatności za świadczone usługi opiekuńcze osoby powyżej 95. roku życia oraz osoby posiadające dochód do 150% kryterium. W 2020 roku 125 osób w wieku 95 lat i więcej korzystało ze wsparcia w formie usług opiekuńczych (o 53 osoby więcej niż w 2019 roku).

Ze świadczonych specjalistycznych usług opiekuńczych rehabilitacyjnych świadczonych przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem i usług dostosowanych do potrzeb wynikających z rodzaju niepełnosprawności skorzystały 42 osoby.

Ponadto w 2020 roku kontynuowano realizację programu „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych – edycja 2020" dofinansowanego ze środków Funduszu Solidarnościowego (dalej: FS). Program zapewniał wsparcie osobom w wieku do 75. roku życia z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, z orzeczeniem lekarza

orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o całkowitej niezdolności do pracy oraz dzieciom do 16. roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności ze szczególnymi wskazaniami. Z programu skorzystało 177 osób.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi. W 2020 roku usługami objęto 170 osób, tj. 9 mniej niż w roku 2019.

Tabela 6. Świadczenie usług opiekuńczych w latach 2018-2020

Usługi opiekuńcze	2018	2019	2020
liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	1 219	1 459	**1 490**
liczba osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi – rehabilitacyjnymi	33	41	**42**
liczba osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi dla osób z zaburzeniami psychicznymi	188	179	**170**

Źródło: Dane własne MOPR

W 2020 roku po raz trzeci przyznano nagrody Prezydenta Miasta Gdańska „Złota Malwa" za osiągnięcia i szczególny rodzaj pracy dla opiekunów świadczących usługi opiekuńcze w domach pomocy społecznej oraz w miejscu zamieszkania, co w sytuacji epidemii było trudne i wiązało się z dostosowaniem warunków pracy.

W ramach programu rządowego „Wspieraj Seniora", zorganizowano wsparcie seniorów w wieku 70 lat i więcej, którzy ze względu na trwający stan epidemii pozostali w domu. Wsparcie polegało w szczególności na dostarczeniu zakupów, zgodnie ze wskazanym przez seniora zakresem, obejmujących artykuły podstawowej potrzeby, w tym artykuły spożywcze, środki higieny osobistej. Z programu skorzystały 344 osoby, zaangażowano 68 wolontariuszy.

Realizowano program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej" finansowany w ramach Funduszu Solidarnościowego. Usługa polegała na zapewnieniu osobom z niepełnosprawnościami w stopniu znacznym lub umiarkowanym wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowanie w życiu społecznym. Skorzystało 180 osób, zrealizowano 27 407 godzin usług.

Dla osób z zaburzeniami psychicznymi zapewniano pomoc poza ośrodkami wsparcia. Rozwijano usługę asystenta osoby z zaburzeniami psychicznymi wspierającego ją w procesie rozwoju, usamodzielniania i włączania w różnych obszarach życia – zrealizowano 16 603 godziny usług dla 83 osób.

W 2020 roku przystąpiono do programu „Opieka wytchnieniowa" dofinansowanego w ramach Funduszu Solidarnościowego w 80% oraz w 20% ze środków własnych Miasta. Realizację usługi zlecono do realizacji organizacjom pozarządowym w otwartym konkursie ofert. Usługa polegała na zapewnieniu wsparcia dla członków rodzin lub opiekunów w postaci doraźnej, czasowej przerwy w sprawowaniu bezpośredniej opieki nad dziećmi

z niepełnosprawnościami oraz dorosłymi osobami ze znacznym stopniem niepełnosprawności. Usługę zrealizowano w trzech modułach: Moduł I – w ramach pobytu dziennego w miejscu zamieszkania osoby z niepełnosprawnością – 4 000 godzin usług oraz w ośrodkach wsparcia – 1 945 godzin usług. Moduł II – w ramach pobytu całodobowego w ośrodkach wsparcia – zrealizowano 90 dni pobytu. Moduł III – poradnictwo specjalistyczne dla opiekunów osób z niepełnosprawnością – zrealizowano 750 godzin usług. Dzięki usłudze opiekunowie osób z niepełnosprawnościami mieli możliwość m.in. załatwienia codziennych spraw, odpoczynku czy podjęcia działań w kierunku zatrudnienia.

3.2.2. Usługi w ośrodkach wsparcia, warsztaty terapii zajęciowej

W sytuacji, kiedy nie zachodzi konieczność zapewnienia całodobowej opieki pracownicy socjalni kierują osoby z niepełnosprawnościami do placówek dziennego pobytu, co ma wspierać utrzymanie osoby potrzebującej we własnym środowisku zamieszkania. MOPR zlecił organizacjom pozarządowym prowadzenie placówek dla osób z niepełnosprawnościami oraz osób starszych i monitorował ich działalność.

Liczba ośrodków wsparcia działających na koniec grudnia 2020 roku w Gdańsku wynosiła 30 z 723 miejscami. Ośrodki prowadzone były przez Miasto i organizacje pozarządowe na zlecenie Miasta. Utworzono nowy środowiskowy dom samopomocy (dalej: ŚDS) dla 15 osób dorosłych z zaburzeniami psychicznymi oraz klub integracji społecznej dla 15 osób wykluczonych społecznie. Na utworzenie ŚDS pozyskano w całości środki z budżetu Państwa. W ŚDS dla osób z niepełnosprawnościami intelektualnymi liczba miejsc wzrosła o 2. Łącznie w latach 2019-2020 liczba miejsc w ŚDS wzrosła o 17. Przez większą część roku placówki działały zdalnie ze względu na sytuację epidemiczną.

Tabela 7. Ośrodki wsparcia dla osób starszych i z niepełnosprawnościami na 31 grudnia w latach 2018-2020

Ośrodki wsparcia	liczba placówek			liczba miejsc		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
ośrodki ogółem	31	29	**30**	734	706	**723**
kluby samopomocy dla osób starszych	6	5	**5**	119	104	**104**
dzienne domy pomocy	8	6	**6**	265	210	**210**
kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi	6	6	**6**	77	77	**77**
środowiskowe domy samopomocy	11	12	**13**	273	315	**332**

Źródło: Dane własne MOPR

W 6 Warsztatach Terapii Zajęciowej (dalej: WTZ) zabezpieczono 227 miejsc, z których w całym roku skorzystało 238 uczestników. Warsztaty stwarzały uczestnikom niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia.

3.2.3. Realizacja projektów testujących modele wsparcia w środowisku

W 2020 roku Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Gdańsku kontynuował realizację projektu OzA – Testowanie gdańskiego modelu wsparcia dorosłych Osób z Autyzmem, który ma na celu zapewnienie wsparcia rodzinom i opiekunom osób z autyzmem oraz podniesienie świadomości społecznej dotyczącej tego zaburzenia, a także kontynuował projekt Gdański model deinstytucjonalizacji usług na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi. Wdrożenie modelu było odpowiedzią na wzrost liczby osób cierpiących z powodu zaburzeń psychicznych różnego typu, wysoce zaawansowane procesy marginalizacji i wykluczenia społecznego, brak rozwiązań systemowych opartych na modelu leczenia środowiskowego zaburzeń psychicznych oraz ograniczoną kompleksowość usług i dostępność zróżnicowanych form leczenia psychiatrycznego.

OzA – Testowanie gdańskiego modelu wsparcia dorosłych Osób z autyzmem

Termin realizacji projektu: 01 kwietnia 2019 – 31 marca 2022

Partnerzy projektu

Stowarzyszenie Pomocy Osobom Autystycznym Fundacja „Pomóż Mi Żyć"

Źródło finansowania

Europejski Fundusz Społeczny w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020

Cel projektu

Zwiększenie oferty oraz poprawa jakości działań w obszarze wsparcia dorosłych osób z niepełnosprawnością z autyzmem poprzez przetestowanie modelu, jaki został opracowany przez zespół ekspertów w I fazie projektu. Kompleksowe wsparcie dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną z autyzmem, ich rodzin i opiekunów.

Opis projektu

Projekt odpowiada na potrzebę stworzenia spójnego systemu pomocy środowiskowej na rzecz osób z autyzmem poprzez koordynację, zapewnienie dostępności specjalistycznego wsparcia niezbędnego do życia w środowisku społecznym (w tym rodzinnym, zawodowym, edukacyjnym).
Realizacja projektu umożliwi prowadzenie środowiskowego wsparcia przez asystentów i trenerów pracy zarówno w miejscu zamieszkania osób z autyzmem, jak również w placówkach dziennego pobytu, do których na co dzień uczęszczają, utworzenie nowego ŚDS i dwóch nowych form mieszkalnictwa dla osób z autyzmem.

Charakterystyka uczestników

80 dorosłych osób z autyzmem, z niepełnosprawnością intelektualną zamieszkałych w Gdańsku, 100 osób z ich rodzin i opiekunowie. 100 pracowników i współpracowników podmiotów, instytucji i organizacji, którzy realizują wsparcie medyczne i społeczno-zawodowe na rzecz OzA.

Rezultaty projektu

Do końca 2020 roku wsparciem objęto 54 dorosłe osoby z autyzmem, 52 osoby z ich otoczenia oraz 21 specjalistów.

Gdański model deinstytucjonalizacji usług na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi

Termin realizacji projektu: 01 sierpnia 2017 – 30 listopada 2020

Partnerzy projektu

Centrum Zdrowia Psychicznego Optimmed
Fundacja Oparcia Społecznego Aleksandry FOSA
Fundacja Wspierania Rodzin Przystań
Stowarzyszenie na rzecz osób z kryzysami psychicznymi Przyjazna Dłoń

Źródło finansowania

Europejski Fundusz Społeczny w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020

Cel projektu

Poprawa jakości działań w obszarze zdrowia psychicznego przez przetestowanie modelu wsparcia osób z zaburzeniami i chorobami psychicznymi. Działania ukierunkowane na interdyscyplinarne wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi (dorosłych w wieku produkcyjnym oraz młodych dorosłych w wieku 16-25 lat) zamieszkałych w Gdańsku.

Opis projektu

Projekt przyczynił się do podniesienia skuteczności polityk ze styku zdrowia psychicznego i zabezpieczenia społecznego, włączając w te działania podmioty odpowiedzialne za politykę społeczną i ochronę zdrowia. Priorytetowym działaniem było zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi kompleksowej, ciągłej, spersonalizowanej i szeroko dostępnej pomocy specjalistycznej oraz innych form wsparcia niezbędnych do życia w środowisku społecznym, w tym rodzinnym, zawodowym i edukacyjnym. Testowany model wpisywał się także w potrzebę zapewnienia wsparcia rodzinom i opiekunom osób z zaburzeniami psychicznymi oraz podniesienia świadomości społecznej dotyczącej zaburzeń psychicznych i profilaktyki zaburzeń.

Charakterystyka uczestników

Kluczowymi adresatami projektu było 200 mieszkańców/mieszkanek Gdańska: osób dorosłych w wieku produkcyjnym oraz młodych dorosłych w wieku 16-25 lat, z zaburzeniami psychicznymi/chorujących psychicznie. Model uwzględniał podział na osoby niezdiagnozowane i osoby posiadające diagnozę psychiatryczną. Adresatami usług były także osoby z bezpośredniego otoczenia osoby chorującej psychicznie.

Rezultaty projektu

Wsparciem objęto 346 osób, w tym 208 osób uzyskało wsparcie w związku z doświadczanymi zaburzeniami/chorobami psychicznymi, 138 osób wzięło udział w kursach i szkoleniach podnoszących kompetencje zawodowe w obszarze pomocy osobom doświadczającym zaburzeń psychicznych. Powstał m.in. środowiskowy dom samopomocy, klub integracji społecznej oraz mieszkania wspomagane.

3.2.4. Pobyt w domu pomocy społecznej

Osoby w podeszłym wieku, osoby przewlekle somatycznie chore, psychicznie chore, osoby z niepełnosprawnością intelektualną, osoby z niepełnosprawnością fizyczną, które wymagają całodobowej opieki, a którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych mogą skorzystać z pomocy w formie wsparcia całodobowego. Instytucjonalną formą wsparcia całodobowego są domy pomocy społecznej, które zapewniają konieczną opiekę oraz zaspokajają niezbędne potrzeby bytowe, zdrowotne, edukacyjne, społeczne i religijne osób w nich przebywających. Opieka może być zapewniana także w rodzinnym domu pomocy prowadzonym przez osobę fizyczną lub organizację pożytku publicznego dla nie mniej niż trzech i nie więcej niż ośmiu zamieszkujących wspólnie osób wymagających wsparcia.

W domach pomocy społecznej wszystkich typów na terenie Gdańska prowadzonych przez Miasto i organizacje pozarządowe mieszkało w całym 2020 roku 471 osób, w tym 63 nowo umieszczone (27 osób w podeszłym wieku, 35 osób przewlekle somatycznie chorych i 1 osoba z niepełnosprawnością intelektualną). Na terenie innych powiatów podejmowano współpracę z DPS, w tym z nowymi DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych. W DPS na terenie innych powiatów przebywały 243 osoby, w tym 27 nowo umieszczone (23 osoby przewlekle psychicznie chore oraz 4 osoby z niepełnosprawnością intelektualną, w tym 1 dziecko).

31 grudnia 2020 roku na umieszczenie w DPS oczekiwało 239 osób (o 42 osoby mniej niż w 2019), w tym 131 osób przewlekle somatycznie chorych, 54 osoby przewlekle psychicznie chore, 32 w podeszłym wieku i 22 osoby z niepełnosprawnością intelektualną.

Tabela 8. Domy pomocy społecznej w latach 2018-2020

Domy pomocy społecznej	liczba placówek w roku			liczba miejsc w roku			liczba osób korzystających w roku		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
ogółem	11	9	**8**	716	699	**688**	781	802	**731**
rodzinne domy pomocy	2	1	**0**	11	6	**0**	13	6	**0**
miejsca całodobowe okresowego pobytu w ośrodku wsparcia	1	1	**1**	15	15	**15**	25	24	**17**
DPS dla osób starszych i przewlekle somatycznie chorych	6	5	**5**	298	290	**280**	348	357	**298**
DPS dla osób niepełnosprawnych	2	2	**2**	171	171	**171**	174	177	**173**
liczba osób w DPS na terenie innych powiatów	-	-	**-**	221	217	**222**	221	238	**243**

Źródło: Dane własne MOPR

3.2.5. Rehabilitacja społeczno-zawodowa

Wydatki Miasta przeznaczone na wspieranie osób z niepełnosprawnością uzupełniane są ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (dalej: PFRON). Dysponentem środków jest MOPR i Gdański Urząd Pracy (dalej: GUP).

W 2020 roku przyjęto ogółem 1 997 wniosków o dofinansowanie w zakresie rehabilitacji społecznej od indywidualnych osób z niepełnosprawnościami, wypłacono 1 599 dofinansowań w zakresie m.in. likwidacji różnego rodzaju barier, w tym architektonicznych, technicznych, w komunikowaniu się, transportowych, zaopatrzenia w sprzęt ortopedyczny i środki pomocnicze, uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych. Realizowano program „Aktywny samorząd" wyrównujący szanse osób z niepełnosprawnością przez pomoc w likwidacji barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową, a także pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym. W 2020 roku do MOPR wpłynęły 564 wnioski o dofinansowanie, zawarto 422 umowy.

Tabela 9. Rehabilitacja społeczna osób z niepełnosprawnościami ze środków PFRON i Miasta Gdańsk w latach 2018-2020

Rehabilitacja społeczna	2018	2019	2020
turnusy rehabilitacyjne (liczba osób z niepełnosprawnościami wraz z opiekunami)	402	500	**415**
zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny dla osób fizycznych (liczba osób)	9	19	**22**
dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, technicznych i komunikacyjnych (liczba osób)	192	218	**270**
dofinansowanie działalności WTZ (liczba miejsc)	227	227	**227**
zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne i pomocnicze (liczba osób)	706	785	**869**
zadania zlecane organizacjom pozarządowym (liczba umów)	17	19	**22**
zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny dla podmiotów (liczba umów)	2	1	**0**

Źródło: Dane własne MOPR

W ramach zadań finansowanych ze środków PFRON realizowano program „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi" – Moduł III. W ramach programu pomoc udzielana była osobom z niepełnosprawnościami, które na skutek wystąpienia sytuacji kryzysowych spowodowanych chorobami zakaźnymi utraciły, w okresie od 9 marca do 4 września 2020 roku, możliwość korzystania (przez okres co najmniej 5 kolejnych następujących po sobie dni roboczych) z opieki świadczonej w placówce rehabilitacyjnej – w formie dofinansowania kosztów związanych z zapewnieniem opieki w warunkach domowych. Z tej formy pomocy skorzystało 835 osób.

Tabela 10. Rehabilitacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami w latach 2018-2020

Rehabilitacja zawodowa	2018	2019	2020
zwrot kosztu wyposażenia stanowisk pracy (liczba stanowisk)	10	8	**8**
zwrot kosztów wynagrodzeń i składek na ubezpieczenie społeczne (liczba osób)	0	0	**0**
zwrot kosztów na instrumenty i usługi rynku pracy (liczba osób)	3	3	**2**
zwrot kosztów szkoleń organizowanych przez pracodawcę (liczba osób)	4	2	**0**
jednorazowe dofinansowanie na rozpoczęcie działalności gospodarczej, rolniczej lub spółdzielnię socjalną	16	18	**19**
dofinansowanie do oprocentowania kredytu bankowego (liczba osób)	4	4	**4**
zadania zlecane organizacjom pozarządowym (liczba umów)	1	1	**1**

Źródło: Sprawozdanie PFRON

Ze środków własnych Miasta kontynuowano realizację zapewnienia zwiększonego wsparcia, którego nie udało się zapewnić w ŚDS (7 miejsc, 9 osób korzystających), zadania Centrum Informacji i Wsparcia dla Niewidomych i Słabowidzących Mieszkańców Gdańska (3 141 porad), Centrum Informacji przy DPS ul. Hoża (255 porad), Punkt Wsparcia Środowiskowego dla osób z zaburzeniami psychicznymi (2 627 porad), usługi asystenta osobistego osoby z zaburzeniami psychicznymi (27 407 godzin usług).

3.3. Rodziny z problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Rolą rodziny jest zapewnienie opieki i wychowania dziecku w celu przygotowania go do życia w społeczeństwie. Rodzina nie wykonująca prawidłowo powyższych zadań określana jest jako bezradna w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Wielowymiarowe problemy rodzin wymagają prowadzenia systemowych form wsparcia w celu podnoszenia kompetencji rodzicielskich. Dostępne w ramach istniejącego systemu formy pomocy kierowane są zarówno do rodzin i dzieci w środowisku, jak również rodzin, których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej. Liczba rodzin z problemem bezradności objęta pomocą społeczną w latach 2019-2020 nieznacznie wzrosła (+2,8%, z 1 015 do 1 043).

Przedsięwzięcia na rzecz wsparcia rodziny i przeciwdziałające umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej miały charakter działań cyklicznych lub jednorazowych, były podejmowane we współpracy z podmiotami publicznymi, organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz wsparcia rodziny.

Działania mające na celu wspieranie rodzin i dzieci w Gdańsku realizowane były także w oparciu o Gdański Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2018-2020. Głównym celem programu było uzyskanie jak najwyższego poziomu jakości systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej w Gdańsku. Służyć mu miały cztery cele szczegółowe:

- Poprawa warunków funkcjonowania rodzin w środowisku lokalnym,
- Podniesienie jakości systemu pieczy zastępczej,
- Podniesienie skuteczności procesu usamodzielniania,
- Doskonalenie systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej.

Wykres 12. Liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2018-2020

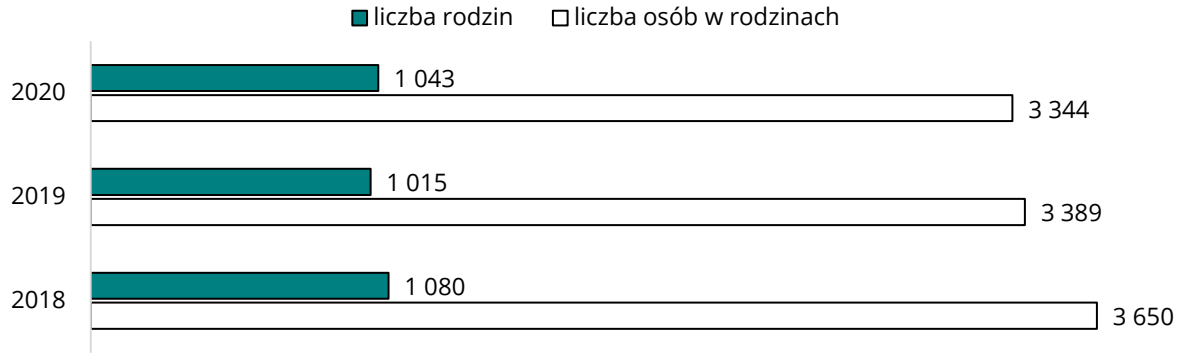

Źródło: Sprawozdanie MRPiPS-03-R

3.3.1. Praca w środowisku i wolontariat

Organizatorzy społeczności lokalnej pracowali z mieszkańcami i lokalnymi liderami na rzecz rozwoju społecznej aktywności, mobilizowania grup społecznych do podejmowania działania na swoją rzecz, zgodnie z lokalnymi potrzebami i możliwościami. Rodziny mogły korzystać z oferty realizowanej w najbliższym środowisku miejsca zamieszkania, we Wrzeszczu Dolnym, Nowym Porcie, Śródmieściu, w 2020 roku zgodnie z reżimem sanitarnym. Wśród podejmowanych inicjatyw znalazły się m.in.:

- Rodzino-Sfera: cykl spotkań dla rodzin z dziećmi, zajęcia sensoryczne, plastyczne, kulinarne, sportowe, bal karnawałowy, a także zajęcia edukacyjne, w tym w formie filmów online,
- organizacja wsparcia edukacyjnego dla dzieci i młodzieży w okresie pandemii w formie korepetycji online: kontakty z asystentami rodzin, koordynatorem wolontariatu, bieżące wsparcie, 20 wolontariuszy wspomagało w nauce dzieci i młodzież,
- Szkoła dla Rodziców: cykl 10 spotkań warsztatowych mających na celu zwiększenie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych uczestników oraz podniesienie kompetencji społecznych,
- projekt „Edukacja to broń" w formie warsztatów artystyczno-profilaktycznych dla młodzieży objętej wsparciem MOPR,
- Bezpieczna aktywność w domowym zaciszu: projekt zrealizowany online mający na celu wsparcie społeczności lokalnej w trudnym czasie epidemii, projekt polegał na udostępnianiu filmików pokazujących sposoby kreatywnego spędzenia czasu

wolnego oraz radzenia sobie ze stresem wraz z przykładami sposobów skutecznej relaksacji.

3.3.2. Asystentura rodzin, rodziny wspierające

W celu wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodzina może zostać objęta pomocą rodziny wspierającej lub wsparciem asystenta rodziny.

Rodzina wspierająca, przy współpracy asystenta rodziny, dobrowolnie pomaga rodzinie przeżywającej trudności w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych. Z rodziną wspierającą zawierana jest umowa dotycząca zwrotu kosztów związanych z pomocą rodzinie wspieranej. Pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka, które nie były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo. W 2020 roku w Gdańsku funkcjonowało 11 rodzin wspierających, tym samym liczba rodzin wspierających spadła o 57,7% w porównaniu do 2019 – roku z najwyższą w historii liczbą tj. 26 rodzin. Spadek w roku sprawozdawczym wynikał z obostrzeń w bezpośrednich kontaktach z powodu stanu epidemicznego. Na przestrzeni lat działania MOPR prowadziły do stałego wzrostu liczby rodzin współpracujących.

W 2020 roku kontynuowano wsparcie rodzin asystenturą, zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. W Ośrodku opracowano i wdrożono proces pracy z rodzinami przeżywającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Proces pracy zakłada systemowe podejście do pracy z rodziną i dzieckiem. Asystent rodziny dokonuje pogłębionej diagnozy problemów w rodzinie, formułuje z rodziną cele i ustala wspólnie plan pracy, a następnie realizuje go we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym. W przypadku, gdy dziecko umieszczone jest w pieczy zastępczej, w celu umożliwienia powrotu dziecka do rodziny, asystent dodatkowo podejmuje pracę z rodziną we współpracy z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej lub wychowawcą placówki opiekuńczo-wychowawczej (dalej: POW), w której przebywa dziecko.

W całym roku asystenci rodziny współpracowali z 324 rodzinami, wsparciem objęto 509 dzieci i młodzieży, wśród których 108 przebywało w pieczy zastępczej. Zgodnie z ustawą liczba rodzin, z którymi jeden asystent rodziny może w tym samym czasie prowadzić pracę, jest uzależniona od stopnia trudności wykonywanych zadań, jednak nie może przekroczyć 15. W czasie pandemii w 2020 roku asystenci rodziny utrzymywali kontakty z rodzinami, część kontaktów realizowano w formie zdalnej.

Do wszystkich rodzin wymagających wsparcia zgłoszonych przez pracowników socjalnych oraz na mocy postanowienia sądu został skierowany asystent rodziny. W latach 2019-2020 liczba rodzin zobowiązanych przez sąd do pracy z asystentem rodziny wzrosła o 9,3%

(z 118 do 129). Odsetek rodzin zobowiązanych przez sąd wyniósł 39,8%, co wskazuje na powszechne wykorzystywanie tej formy wsparcia przez sąd.

Praca asystenta z rodziną to długotrwały proces oparty na zaplanowanych z rodziną celach i działaniach, których rezultaty pojawiają się w dłuższej perspektywie czasowej, w zależności od problemów i aktywności samej rodziny. Łącznie z pieczy zastępczej do rodziny biologicznej przy wsparciu asystenta rodziny powróciło 29 dzieci w 2020 roku.

Tabela 11. Asystentura rodzin w latach 2018-2020

Asystentura	2018	2019	2020
liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	379	351	**324**
liczba rodzin zobowiązanych przez sąd do pracy z asystentem rodziny	151	118	**129**
odsetek rodzin zobowiązanych przez sąd (w %)	39,8	33,6	**39,8**
liczba dzieci, które powróciły z pieczy zastępczej do rodziny biologicznej	32	19	**29**

Źródło: Dane własne MOPR

W 2020 roku pracę z asystentem rodziny zakończyło 115 rodzin, w tym 26 ze względu na realizację założonych celów (22,6%). Wiele rodzin zakończyło współpracę ze względu na zmianę metody pracy (42,6%), zaprzestanie współpracy z asystentem lub brak efektów pracy z rodziną (34,8%).

Wykres 13. Powody zakończenia pracy z rodziną przez asystenta w 2020 roku (dane w %)

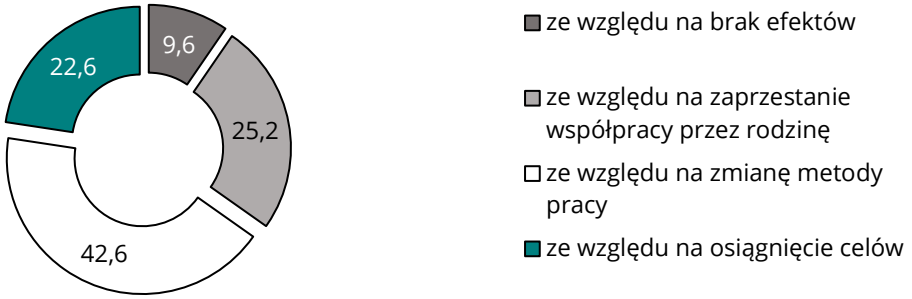

Źródło: Sprawozdanie WRiSPZ-G

W 2017 roku weszła w życie ustawa o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem" skierowana do kobiet w ciąży, w szczególności w ciąży powikłanej, a także dla rodzin z dziećmi, u których stwierdzono ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę. Osoby i rodziny w związku z ww. ustawą mają prawo do poradnictwa, które koordynuje asystent rodziny. Wszyscy asystenci zostali przygotowani do pracy z osobami i rodzinami korzystającymi ze wsparcia w ramach ww. ustawy. W 2020 roku zgłosiła się jedna rodzina, której udzielono wsparcia.

3.3.3. Funkcjonowanie placówek wsparcia dziennego, wypoczynek letni

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w celu wsparcia rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w tym z rodzin niepełnych, niezaradnych, zagrożonych wykluczeniem społecznym lub

uzależnieniami, dziecko może zostać objęte opieką i wychowaniem w placówkach wsparcia dziennego (dalej: PWD) prowadzonych:

- w formie opiekuńczej, zapewniających opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe, rozwój zainteresowań,
- w formie specjalistycznej, organizujących zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne, realizujących indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię,
- prowadzonych w formie pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę, zapewniających działania animacyjne i socjoterapeutyczne.

Zgodnie z ustawą, placówka wsparcia dziennego może być prowadzona w połączonych formach.

Tabela 12. Placówki wsparcia dziennego w latach 2018-2020

Wsparcie dzienne	2018	2019	2020
liczba placówek wsparcia dziennego ogółem, w tym:	15	16	**17**
placówki w formie opiekuńczej	9	5	**5**
placówki w formie opiekuńczo-specjalistycznej	0	4	**4**
placówki w formie specjalistycznej	5	5	**5**
liczba korzystających z placówek w formie opiekuńczej, opiekuńczo-specjalistycznej i specjalistycznej	653	690	**598**
liczba miejsc w placówkach w formie opiekuńczej, opiekuńczo-specjalistycznej i specjalistycznej	377	378	**378**
praca podwórkowa realizowana przez wychowawcę – liczba placówek	1	2	**3**
liczba osób korzystających z placówek w formie pracy podwórkowej	107	67	**76**
kwota zadania (w zł)	2 403 680	2 607 720	**2 945 040**

Źródło: Sprawozdanie WRiSPZ-G i dane własne

W 2020 roku w Gdańsku funkcjonowało łącznie 17 placówek prowadzonych przez organizacje pozarządowe, którym zlecono zadanie w ramach otwartego konkursu ofert. Placówki prowadzone w formie opiekuńczej, opiekuńczo-specjalistycznej oraz specjalistycznej dysponowały 378 miejscami. Ze wsparcia łącznie skorzystało 598 uczestników w wieku 5-19 lat – spadek o 13,3% w stosunku do 2019 roku (z 690 do 598). W związku z sytuacją epidemiczną i obowiązującymi obostrzeniami realizacja działań przez większą część roku odbywała się zdalnie lub w systemie hybrydowym, a proces rekrutacji został tym samym ograniczony. Placówki wsparcia dziennego w formie pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę funkcjonowały na terenie dzielnic: Przeróbka, Śródmieście i Zaspa-Rozstaje (uruchomiona od lipca 2020 roku). W działaniach placówek podwórkowych dysponujących 45 miejscami (po 15 miejsc każda) uczestniczyło 76 osób – młodzież zagrożona lub dotknięta marginalizacją z rodzin, w których występują

problemy alkoholowe lub zagrożonych występowaniem tych problemów oraz przeżywających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Uzupełnieniem wsparcia całorocznego dla dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych lub z problemem uzależnienia alkoholowego oraz dzieci z pieczy zastępczej jest organizacja wypoczynku letniego z elementami profilaktyki uzależnień i wsparciem specjalistycznym.

W 2020 roku w ramach wypoczynku letniego realizowano: program profilaktyczny mający na celu zwiększenie wiedzy nt. uzależnień, program wychowawczy uwzględniający działania sportowo-rekreacyjne oraz wsparcie specjalistyczne prowadzone w formie grupowych i indywidualnych zajęć z psychologiem. Uczestnicy zwiększyli umiejętność nawiązywania relacji interpersonalnych, współdziałania z innymi, podnieśli umiejętność konstruktywnego radzenia sobie z negatywnymi emocjami – gniew, złość, frustracja, radzenia sobie w trudnych sytuacjach. W koloniach uczestniczyło 96 dzieci i młodzieży. Wypoczynek realizowano zgodnie z Wytycznymi GIS, MZ i MEN dla organizatorów wypoczynku i nałożonymi obostrzeniami dotyczącymi liczby osób i miejsc noclegowych. Sytuacja pandemii miała zasadniczy wpływ na spadek liczby osób korzystających z wypoczynku i spowodowała niezorganizowanie rejsu.

Tabela 13. Wypoczynek letni dzieci i młodzieży w latach 2018-2020

Wypoczynek	2018	2019	2020
liczba dzieci uczestniczących w koloniach letnich	160	135	**96**
liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w rejsie	125	100	**0**

Źródło: Dane własne MOPR

3.4. Osoby bezrobotne

Liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu bezrobocia w latach 2019-2020 wzrosła o 153 (+19,9, z 768 do 921). Kierunek zmian jest tożsamy z wartością stopy bezrobocia rejestrowanego w tym samym okresie, która wzrosła z 5,2% do 6,2% (stan na grudzień 2019 i 2020).

Wykres 14. Liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu bezrobocia w latach 2018-2020

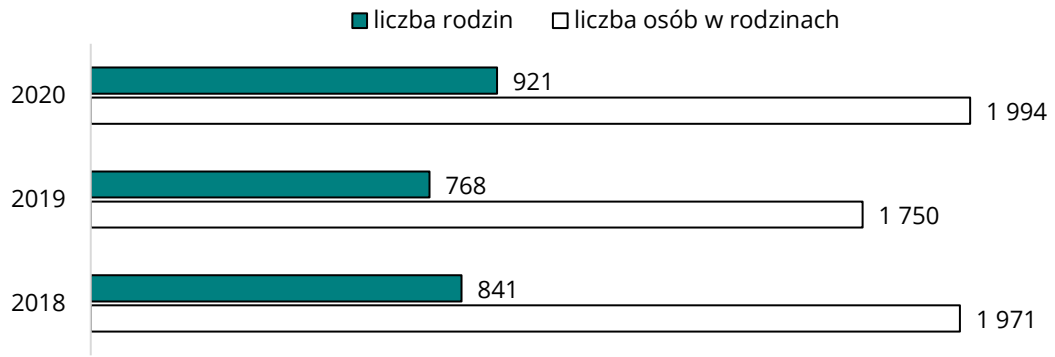

Źródło: Sprawozdanie MRPiPS-03-R

3.4.1. Aktywizacja zawodowa

W roku sprawozdawczym realizowano różne formy aktywizacji zawodowej mającej przygotować osoby bezrobotne i nieaktywne zawodowo do wejścia lub do powrotu na rynek pracy.

W 2020 roku MOPR we współpracy z Gdańskim Urzędem Pracy kierował klientów do wykonywania prac społecznie użytecznych, umożliwiając w ten sposób osobom bezrobotnym, korzystającym ze świadczeń pomocy społecznej, aktywne włączenie się w życie społeczne. 2 osoby skierowane przez GUP do wykonywania prac społecznie użytecznych w MOPR przepracowały 720 godzin.

W 2020 roku MOPR współpracował z Centrum Integracji Społecznej (dalej: CIS) w Gdańsku. Jedną z grup adresatów CIS są osoby długotrwale bezrobotne, czyli osoby, które w ciągu ostatnich dwóch lat przez co najmniej rok zarejestrowane były w urzędzie pracy. Wsparcie uczestnika CIS realizowane było zgodnie z indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego (dalej: IPZS) – trójstronną umową zawartą pomiędzy uczestnikiem, CIS oraz MOPR. Warunkiem uczestnictwa było stosowanie się kandydata do przyjętych zasad oraz udział w zajęciach społeczno-diagnostyczno-integracyjnych podczas miesiąca próbnego. Przez cztery dni w tygodniu prowadzone były warsztaty zawodowe, a jeden raz w tygodniu zajęcia integracji społecznej. Osoby posiadające podpisany IPZS otrzymywały świadczenie integracyjne w wysokości 100% zasiłku dla bezrobotnych, ubezpieczenie zdrowotne i społeczne, ubezpieczenie z tytułu wypadków lub chorób zawodowych, ciepły posiłek, bilety ZTM, wsparcie ze strony psychologa, pracownika socjalnego, doradcy zawodowego oraz asystentów. W 2020 roku w zajęciach uczestniczyły 62 osoby, 41 osób podpisało IPZS. 17 uczestników CIS zostało zatrudnionych u pracodawcy bez zatrudnienia wspieranego.

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Gdańsku realizował w 2020 roku także projekty w obszarze aktywizacji zawodowej: GPS – Gotowość Praca Samodzielność II i Cała Naprzód II.

GPS II – Gotowość Praca Samodzielność II

Termin realizacji projektu: 01 października 2018 – 31 maja 2021 roku

Partnerzy projektu

Fundacja Oparcia Społecznego Aleksandry FOSA
Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Gdańsku
Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta Koło Gdańskie

Źródło dofinansowania

Europejski Fundusz Społeczny w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020

Cel projektu

Zwiększenie szans na zatrudnienie osób dotkniętych i zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym przez wdrożenie kompleksowych programów aktywizacji społeczno-zawodowej.

Opis projektu

Działania skierowane do osób, rodzin, środowisk i lokalnych społeczności, w oparciu o ścieżkę reintegracji stworzoną indywidualnie dla każdego uczestnika wsparcia, przy wykorzystaniu animacji środowiskowej, podejścia oddolnego oraz ekonomii społecznej. Ważnym elementem jest realizacja projektu w oparciu o partnerską współpracę z GUP, organizacjami pozarządowymi oraz pracodawcami. Wsparcie osadzone jest przede wszystkim na pracy socjalnej świadczonej przez pracowników socjalnych MOPR.

Charakterystyka uczestników

480 uczestników – osoby lub rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, a także otoczenie osób i rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (50 osób) w zakresie, w jakim jest to niezbędne do aktywizacji społeczno-zawodowej osób i rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

Rezultaty projektu

W 2020 roku pracą w ramach Projektu objętych było 403 uczestników.

Cała Naprzód II

Termin realizacji projektu: 01 lipca 2019 – 30 września 2021

Partnerzy projektu
Gmina Pszczółki (GOPS w Pszczółkach)
Gmina Suchy Dąb (GOPS w Suchym Dębie)
Źródło dofinansowania
Europejski Fundusz Społeczny w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020
Cel projektu
Zwiększenie szans na zatrudnienie osób pozostających bez pracy lub poprawa sytuacji zawodowej osób pracujących znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy.
Opis projektu
Wsparcie realizowane w postaci kompleksowych rozwiązań w zakresie aktywizacji zawodowej, w oparciu o pogłębioną analizę umiejętności, predyspozycji i problemów zawodowych danego uczestnika. Realizowano: kursy i szkolenia zawodowe prowadzące do podniesienia, uzupełnienia lub zmiany kwalifikacji zawodowych, staże zawodowe umożliwiające zdobycie doświadczenia w danej branży, indywidualne i grupowe poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy oraz wsparcie psychologiczne i pedagogiczne.
Charakterystyka uczestników
110 uczestników - osoby pozostające bez pracy, znajdujące się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy (osoby w wieku 50 lat i więcej, kobiety, osoby z niepełnosprawnościami, osoby długotrwale bezrobotne, osoby o niskich kwalifikacjach), osoby pozostające bez pracy (z wyłączeniem osób przed ukończeniem 30. roku życia) nie należące do żadnej z kategorii wskazanych powyżej (tj. mężczyźni w wieku 30-49 lat),
osoby pracujące, znajdujące się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy.
Rezultaty projektu
Do końca 2020 roku wsparciem objęto 96 osób. W 2020 roku liczba osób pracujących po opuszczeniu projektu wyniosła 21, w tym 20 osób otrzymało kwalifikację.

3.4.2. Ekonomia społeczna

Ekonomia społeczna i solidarna to sfera aktywności obywatelskiej, która poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służy: integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego) oraz rozwojowi lokalnemu[4].

W 2020 roku w obszarze ekonomii społecznej i solidarnej kontynuowano dwa projekty: „Manufaktura Ogrody Sitowie" oraz „Złota rączka dla seniora".

Zlecone organizacji pozarządowej zadanie pn. „Manufaktura Ogrody Sitowie" polegało na wsparciu uczestników projektu Osiedle Sitowie przez udział w pracach ogrodowych, prowadzenie treningu z hortiterapii, przygotowanie niektórych uczestników projektu do treningu przedsiębiorczości. Zapewniano kontakt z klientem przez współpracę podczas sprzedaży produktów rolnych ze współpracującymi z NGO delikatesami oraz klientami indywidualnymi. W ramach zajęć zorganizowano 148 spotkań warsztatowych w ogrodzie, w których wzięło udział 27 osób dorosłych, w tym 10 samotnych matek z dziećmi oraz 17 osób z niepełnosprawnościami. Ze względu na sytuację epidemiczną zostały podjęte również działania aktywizujące społecznie uczestników projektu „Osiedle Sitowie" przez udział w szyciu maseczek ochronnych dla społeczności lokalnej.

Zadanie pn. „Złota rączka dla seniora" zlecone spółdzielni socjalnej polegało na realizacji bezpłatnych, drobnych usług naprawczych w miejscu zamieszkania osób powyżej 75. roku życia (od października 2020 roku powyżej 70. roku), którzy nie mogli lub nie potrafili samodzielnie dokonać naprawy. Wykonano 625 usług naprawczych w ramach 499 zleceń dla 418 osób. 98% świadczonych usług otrzymało pozytywną ocenę jakości.

We współpracy ze spółdzielnią socjalną realizowany był także projekt „Meble od serca-Forum Inicjatyw Społeczno-Zawodowych FISZ", w ramach którego prowadzono Punkt, którego działalność polegała na pozyskiwaniu, składowaniu, renowacji i dystrybucji mebli oraz drobnego sprzętu AGD do osób potrzebujących, zamieszkałych na terenie Miasta Gdańska. W zadaniu zatrudnienie znalazło 8 osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. W ramach realizacji projektu 67 domostw otrzymało wsparcie w zakresie doposażenia, 7 domostw wsparto pracami porządkowymi, co wpłynęło na poprawę jakości życia osób potrzebujących, w tym korzystających ze świadczeń MOPR.

Podmiotom ekonomii społecznej zlecono także realizację zadań: asystent osób z zaburzeniami psychicznymi, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania (zadania opisane w podrozdziale 3.2.1) oraz prowadzenie portierni MOPR.

[4] https://www.gov.pl/web/rodzina/czym-jest-ekonomia-spoleczna-i-solidarna

3.5. Osoby doświadczające bezdomności

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej za osobę bezdomną uważa się osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności, a także osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania. MOPR jest głównym organizatorem i koordynatorem działań podejmowanych na rzecz osób doświadczających bezdomności. W latach 2019-2020 liczba rodzin korzystających z tytułu bezdomności spadła o 5,5% (z 676 do 639).

Wykres 15. Liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu bezdomności w latach 2018-2020

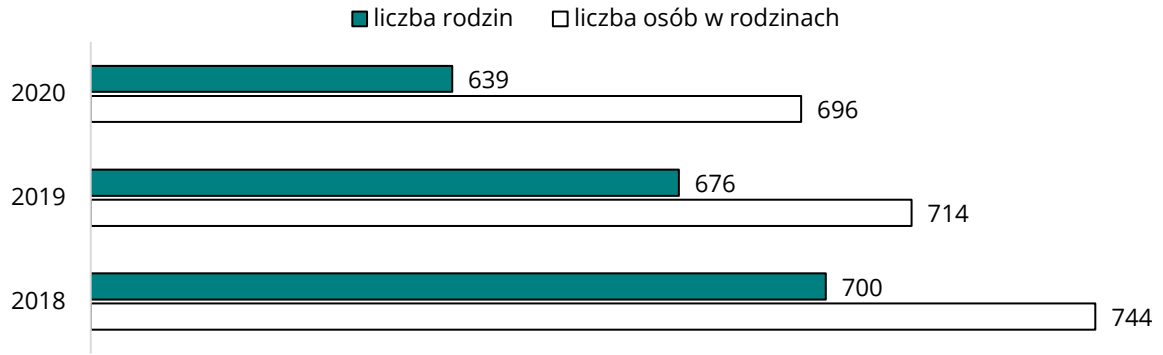

Źródło: Sprawozdanie MRPiPS-03-R

Od 2018 roku realizowany był Gdański Program Rozwiązywania Problemu Bezdomności na lata 2018-2023 określający szczegółowe działania do realizacji. Jednym z działań było powołanie Gdańskiego Forum Współpracy, w którym wspólnie działały instytucje miejskie, organizacje pozarządowe i służby wspierające osoby doświadczające bezdomności. Forum pracowało w następujących grupach roboczych: Grupa ds. Integracji Społecznej, Grupa ds. Karty Praw Osób Bezdomnych, Grupa ds. Rozwoju i Badań, Grupa Zadaniowo-Edukacyjna oraz Grupa ds. Zdrowia. W 2020 roku odbyło się 10 spotkań grup roboczych i 1 spotkanie plenarne w którym uczestniczyło 25 osób.

W 2020 roku przyjęto uchwałę Rady Miasta Gdańska dotyczącą realizacji pierwszej w Polsce Karty Praw Osób Bezdomnych, przygotowanej w ramach Gdańskiego Forum Współpracy. Karta określa obszary i kierunki działań zmierzające do prowadzenia skutecznej i efektywnej polityki społecznej miasta dotyczącej równego traktowania oraz przeciwdziałania dyskryminacji osób doświadczających bezdomności.

3.5.1. Działania interwencyjne

Podtrzymanie kontaktu instytucji pomocy i wsparcia społecznego z osobami doświadczającymi bezdomności przebywającymi w miejscach niemieszkalnych realizowano dzięki pracy wykwalifikowanych streetworkerów – docierali oni bezpośrednio do osób bezdomnych przebywających poza systemem wsparcia. Ze względu na sytuację epidemiczną streetworkerzy zaopatrywali osoby bezdomne przebywające na ulicy w środki bezpieczeństwa m.in. maseczki, a także zachęcali do częstszego mycia rąk. Czterech streetworkerów dotarło do 474 osób doświadczających bezdomności. Ponadto pracownicy MOPR przeprowadzili 128 interwencji na ulicy.

W okresie od 1 stycznia do 30 czerwca i od 1 października do 31 grudnia 2020 roku zrealizowano pomoc w formie Autobusu SOS. W ramach pomocy mobilnej zapewniono osobom doświadczającym bezdomności dostęp do m.in. usług ratownika medycznego, pracownika socjalnego lub streetworkera oraz zapewniono gorący posiłek. W ramach Autobusu SOS wydano 36 747 porcji zupy, 2 071 sztuk odzieży, a 393 razy osoby bezdomne skorzystały z transportu do noclegowni. Średnio każdego dnia ze wsparcia w Autobusie SOS korzystało 60 osób. Przez cały rok działała łaźnia – średnio każdego dnia korzystały 3 osoby. W ramach całodobowej koordynacji zapewniono transport do placówek dla bezdomnych (75 razy).

Kontynuowano realizację projektu „Housing first – najpierw mieszkanie", wdrażano rozwiązania mieszkaniowe w nurcie redukcji szkód skierowanych do osób bezdomnych przebywających w przestrzeni publicznej – wsparciem pracownika socjalnego objęto 11 uczestników.

3.5.2. Zabezpieczenie pobytu

Podstawową potrzebą osób doświadczających bezdomności jest możliwość uzyskania schronienia.

Ze względu na sytuację epidemiczną w kraju w marcu 2020 roku zorganizowano miejsca izolacyjno-kwarantannowe dla osób doświadczających bezdomności zgodnie z wytycznymi Wojewody Pomorskiego. Z zabezpieczenia w tej formie skorzystało około 500 osób. Noclegownia działała całodobowo przez 6 miesięcy, a przebywającym w niej osobom zapewniono posiłek.

W 2020 roku prowadzona była usługa niskoprogowego zakwaterowania dla osób doświadczających bezdomności – 5 849 noclegów w ciągu roku, 331 osób. 277 osób skorzystało z miejsca w noclegowni, 454 osoby przebywały w schroniskach. Zabezpieczono 110 miejsc w placówce dla osób w kryzysie bezdomności nadużywających alkoholu i uzależnionych, które ze względu na stan zdrowia nie mogły funkcjonować samodzielnie. W roku sprawozdawczym zapewniono także wsparcie imigrantom zagrożonym bezdomnością – zabezpieczono 6 miejsc noclegowych, skorzystało 10 osób. W 2020 roku kontynuowano prowadzenie świetlicy dla osób doświadczających

bezdomności – miejsca aktywizacji społecznej. Z działającej 6 dni w tygodniu świetlicy skorzystało 111 osób.

Tabela 14. Miejsca zabezpieczenia pobytu osób doświadczających bezdomności w Gdańsku w 2020 roku

Miejsca zabezpieczenia pobytu	liczba	liczba zabezpieczonych miejsc	liczba osób korzystających *jedna osoba może się powtarzać*
noclegownia niskoprogowa	1	30	**331**
ogrzewalnia	0	0	**0**
noclegownia	3	120	**277**
schronisko	4	257	**454**
dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	2	30	**96**
mieszkanie wspomagane	7	16 matek, 26 dzieci	**13 matek, 45 dzieci**

Źródło: Dane własne MOPR

3.5.3. Usamodzielnianie

Celem pracy z osobami doświadczającymi bezdomności jest zwiększanie ich samodzielności (przez motywowanie do uruchomienia własnych zasobów), aż do usamodzielnienia – opuszczenia systemu wsparcia instytucjonalnego. Narzędziem pracy jest kontrakt socjalny, w którym spisane są uprawnienia i zobowiązania do działań. Od 2019 roku ze wszystkimi osobami przebywającymi w schroniskach praca musiała być oparta o kontrakt socjalny. W roku sprawozdawczym kontraktem objętych było 296 osób (2019 – 416). Osoba bezdomna może zostać objęta indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności (dalej: IPWzB), polegającym na wspieraniu osoby bezdomnej w rozwiązywaniu jej problemów życiowych, w szczególności rodzinnych i mieszkaniowych oraz pomocy w uzyskaniu zatrudnienia. W 2020 roku z 19 klientami zawarto IPWzB (2019 – 31). W procesie usamodzielniania było 101 osób. 90 osób doświadczających bezdomności usamodzielniło się tzn. opuściło placówki dla osób bezdomnych, zamieszkało w samodzielnych mieszkaniach bądź pokojach (2019 – 88).

3.6. Osoby doświadczające przemocy

Przemoc w rodzinie to zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie *jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste pozostałych członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą*. Powyższa ustawa nakłada na gminę obowiązek tworzenia gminnego systemu pomocy ofiarom przemocy w rodzinie, który na terenie Gdańska funkcjonował w oparciu o Gdański Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2020. Program był kompleksowym zbiorem działań służących przeciwdziałaniu przemocy. W ramach programu realizowane były projekty edukacyjno-

profilaktyczne, szkolenia, konsultacje, pomoc psychologiczna, ale także interwencje i pomoc rodzinom w kryzysie. MOPR był koordynatorem oraz jednym z realizatorów programu.

W ramach działań interdyscyplinarnych koordynowano procedurę „Niebieska Karta", powoływano grupy robocze, których głównym zadaniem była ścisła współpraca specjalistów nad rozwiązaniem problemu przemocy w rodzinie. W 2020 roku wszczęto 495 procedur, do każdej powołano grupę roboczą, odbyło się 1 461 posiedzeń grup, 667 rodzin objęto pomocą. Zakończono 258 procedur z powodu ustania przemocy w rodzinie, a 102 z powodu rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania działań. W 2020 roku w porównaniu do roku poprzedniego nastąpił spadek liczby wszczętych NK (z 543 do 495, -8,8%), liczba zakończonych procedur spadła z 474 do 360 (-24,1%).

Tabela 15. Działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w latach 2018-2020

Przeciwdziałanie przemocy	2018	2019	2020
konsultacje merytoryczne z zakresu interwencji kryzysowej i przeciwdziałania przemocy	70	42	**112**
posiedzenia Zespołu Interdyscyplinarnego	7	5	**4**
liczba wszczętych procedur Niebieska Karta	420	543	**495**
liczba zakończonych procedur Niebieska Karta w przypadku ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy	284	386	**258**
liczba zakończonych procedur Niebieska Karta w przypadku rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania działań	65	88	**102**
liczba osób biorących udział w programach edukacyjnych dla sprawców przemocy	329	272	**184**
liczba odebranych dzieci z rodzin w trybie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	1	2	**0**

Źródło: Sprawozdanie PRZEMOC

Całodobowo działający Ośrodek Interwencji Kryzysowej (dalej: OIK) udzielał natychmiastowej pomocy specjalistycznej, a w sytuacjach uzasadnionych schronienia do 3 miesięcy.

W ramach organizowanych działań pomocowych zapewniono szeroką ofertę wsparcia dla mieszkańców. Od rozwoju profilaktyki przemocy w rodzinie, przez wsparcie w kryzysie, po długoterminowe oddziaływania specjalistyczne skierowane do osób stosujących przemoc, mające zatrzymać negatywne zjawisko przemocy. Ze względu na wzrastającą liczbę zgłoszeń dot. przemocy podczas pandemii, od czerwca 2020 roku funkcjonował całodobowy numer telefonu 797 909 112 „Dom bez przemocy", uruchomiono także specjalny adres mail wsparcie@mopr.gda.pl.

W 2020 roku realizowano projekt „Dziecko w Centrum" dofinansowany ze środków Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej (dalej: MRiPS). Projekt skierowany był do rodzin

zagrożonych przemocą, celem było zapobieganie umieszczaniu dzieci w pieczy zastępczej. W ramach projektu zapewniono organizację „Kompleksowego wsparcia dziecka i rodziny" dla 17 gdańskich rodzin (32 osoby dorosłe i 35 dzieci). Zrealizowano trzy bloki warsztatowe, w ramach których odbyło się 36 godzin warsztatów, które z uwagi na sytuację epidemiczną były prowadzone w formie zdalnej. Efektem projektu było podniesienie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych uczestników, poprawa funkcjonowania dzieci w tych rodzinach, poprawa radzenia sobie z emocjami, kryzysami oraz agresją w rodzinie, a przede wszystkim nauka komunikacji bez przemocy. Dzięki poprawie relacji w rodzinach zmalało ryzyko umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej.

W ramach oddziaływań profilaktycznych zrealizowano projekt „Poradnictwo kierowane do rodzin w zakresie kontroli zachowań – czyli Im wcześniej tym lepiej" – działania mające na celu podniesienie kompetencji związanych z konstruktywnym rozwiązywaniem konfliktów i kontrolą zachowań. W ramach programu odbyło się 149 konsultacji, 37 osób skorzystało z programu, w tym 7 par.

Kolejnym elementem systemu wsparcia był projekt „Kompleksowe wsparcie dla rodzin w kryzysie". Różnorodną ofertę pomocy zapewniła 1 poradnia rodzinna prowadzona przez organizację pozarządową, w której prowadzono m.in. indywidualną psychoterapię krótkoterminową, psychoterapię rodzin, psychoterapię par, konsultacje psychiatryczne. Łącznie objęto wsparciem 20 rodzin (49 osób, 21 dzieci i młodzieży).

W 2020 roku kontynuowano działania w ramach Centrum Pomocy Dzieciom prowadzonego przez organizację pozarządową. W Centrum kompleksową pomocą objęto dzieci i młodzież, które doświadczyły przestępstwa, m.in. przemocy fizycznej i psychicznej, a także dzieci z podejrzeniem doświadczenia przemocy seksualnej. Dzieci i młodzież były również przygotowywane do przesłuchań w sądzie. Wsparcie uzyskali rodzice, opiekunowie, nauczyciele oraz partnerzy MSIK wspierający dzieci w sytuacjach doznawania przestępstwa. Z oferty Centrum skorzystało 835 osób, w tym 416 dzieci i młodzieży, 409 rodziców/opiekunów prawnych oraz 10 specjalistów.

W 2020 roku kontynuowano długofalowe oddziaływania prowadząc „Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc w rodzinie". W ramach projektu z pomocy skorzystały 184 osoby, udzielono 201 konsultacji indywidualnych, odbyło się 50 sesji grupowych dla osób stosujących przemoc. Ze względu na sytuację epidemiczną utrudniona była realizacja zajęć (ograniczenie liczebności grupy). Sesje indywidualne stanowiły kwalifikację do sesji grupowych oraz wsparcia w trakcie i na zakończenie programu. Program był całoroczny, otwarty i koedukacyjny. Ostatecznie 5 osób ukończyło program korekcyjno-edukacyjny.

Kolejnym elementem wsparcia dla osób stosujących przemoc w rodzinie był Program Psychologiczno-Terapeutyczny (realizowany z dotacji z budżetu państwa). Działania stanowiły intensywną formę wsparcia specjalistycznego. Stacjonarnie odbywały się

spotkania w małych grupach. Do programu przystąpiło 28 osób, spośród których 19 osób zaprzestało/ograniczyło negatywne zachowania.

3.7. Imigranci

Do Gdańska napływają imigranci pochodzący z terenów o niskim statusie ekonomicznym poszukujący w Polsce lepszych warunków do życia, a także uchodźcy z obszarów ogarniętych działaniami wojennymi. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej MOPR ma za zadanie wspierać osoby o statusie uchodźców m.in. przez prowadzenie mieszkań wspomaganych dla cudzoziemców (4 mieszkania, 15 osób), miejsca interwencyjne dla cudzoziemców (6 miejsc, 10 osób).

Pracownicy MOPR prowadzili szeroką współpracę w zakresie wsparcia imigrantów. Oprócz prowadzonych spotkań informacyjno-szkoleniowych dla pracowników MOPR, odbywały się cykliczne spotkania z ekspertami – cudzoziemcami, przedstawicielami Straży Granicznej, Policji, Gdańskiego Urzędu Pracy, Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku.

MOPR realizował założenia Modelu Integracji Imigrantów (dalej: MII), którego celem było wzmocnienie koordynacji i współdziałania podmiotów działających na rzecz imigrantów, podniesienie jakości usług, a tym samym zapobieganie ich wykluczeniu. Pracownicy brali udział w pracach Zespołu ds. wdrażania MII – Komitetu Sterującego oraz Grup: Pomoc społeczna, Mieszkalnictwo. Ponadto uczestniczyli w Pomorskim Zespole ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi oraz Zespole ds. monitorowania sytuacji imigrantów romskiego pochodzenia. W związku z sytuacją epidemiczną od marca 2020 roku spotkania dot. realizacji zadań MII odbywały się głównie w formie zdalnej.

3.8. Dzieci czasowo pozbawione opieki rodzicielskiej

W sytuacji niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców lub opiekunów dziecka konieczne jest zabezpieczenie dobra dziecka w pieczy zastępczej, którą organizuje powiat. Piecza zastępcza powinna mieć charakter okresowy i zmierzać do możliwie szybkiej integracji dziecka z jego rodziną. W sytuacjach, gdy nie jest możliwy powrót dziecka praca jest ukierunkowywana na przysposobienie lub przygotowanie do usamodzielnienia. Działania Ośrodka w zakresie realizacji obowiązków wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej obejmowały:

1) zabezpieczanie miejsc w pieczy zastępczej dla dzieci ze środowiska zamieszkania oraz pozostawianych w szpitalach,
2) organizacja przeprowadzania diagnoz psychofizycznych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w pieczy zastępczej,

3) organizacja przeprowadzania badania i wydawania opinii psychologicznych dla kandydatów na rodziny zastępcze oraz badań istniejących rodzin zastępczych zawodowych i niezawodowych, prowadzących rodzinne domy dziecka (dalej: RDD),
4) organizacja przeprowadzania diagnoz i terapii dzieci z zakresu FASD,
5) prowadzenie całorocznego naboru kandydatów na opiekunów zastępczych,
6) organizacja szkoleń dla kandydatów na opiekunów zastępczych,
7) całoroczne monitorowanie sytuacji dziecka przebywającego w pieczy zastępczej,
8) udzielanie wsparcia opiekunom zastępczym i dzieciom umieszczonym w pieczy zastępczej,
9) organizacja pomocy psychologicznej dla dzieci i opiekunów zastępczych,
10) całoroczne monitorowanie sytuacji osoby usamodzielnianej,
11) wypłata wynagrodzeń dla zawodowych rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka, świadczeń dla opiekunów zastępczych i usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej,
12) ustalanie odpłatności rodziców biologicznych za pobyt dzieci w pieczy zastępczej,
13) realizacja porozumień między powiatami w zakresie zwrotu wydatków poniesionych w związku z umieszczeniem dziecka w pieczy zastępczej,
14) kierowanie do sądów rodzinnych wniosków o dochodzenie świadczeń alimentacyjnych od rodziców biologicznych, w przypadku gdy od umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej upłynął rok.

Sprawowanie pieczy zastępczej obejmuje formy:

1) rodzinne:
   - rodzina zastępcza spokrewniona, którą tworzą dziadkowie lub rodzeństwo dziecka,
   - rodzina zastępcza niezawodowa, którą tworzą osoby spokrewnione z dzieckiem w dalszej linii lub osoby niespokrewnione z dzieckiem,
   - rodzina zastępcza zawodowa, którą tworzą osoby niespokrewnione z dzieckiem, zawodowo opiekujące się dziećmi i otrzymujące wynagrodzenie za pracę, wśród zawodowych rodzin zastępczych wyróżniamy kolejne dwa typy:
     - rodzina zastępcza zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego – rodzinna forma pieczy zastępczej adresowana głównie do dzieci do lat 10, umieszczanych na czas trwania postępowania sądowego oraz do dzieci pozostawionych w szpitalach,
     - rodzina zastępcza zawodowa specjalistyczna – rodzinna forma pieczy zastępczej adresowana głównie do dzieci legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, do małoletnich matek z dziećmi lub do dzieci umieszczanych na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich,

- rodzinny dom dziecka tworzą osoby niespokrewnione z dzieckiem, zawodowo opiekujące się dziećmi i otrzymujące wynagrodzenie za pracę, jest to rodzinna forma pieczy zastępczej adresowana głównie do licznych rodzeństw.

2) instytucjonalne:
   - placówki opiekuńczo-wychowawcze (dalej: POW), w tym:
     - typu interwencyjnego,
     - typu specjalistyczno-terapeutycznego,
     - typu socjalizacyjnego.

W Gdańsku, na 31 grudnia 2020 roku, w pieczy zastępczej ogółem przebywało 843 dzieci (589 w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka oraz 254 dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych).

Liczba dzieci w pieczy w 2020 roku utrzymała się na podobnym poziomie co w roku poprzednim, spadając z 846 do 843 dzieci. Średnio 7 na 10 dzieci przebywało w pieczy rodzinnej. Pozostałe dzieci, zwykle dzieci powyżej 10. roku życia lub liczne rodzeństwa, przebywały w placówkach opiekuńczo-wychowawczych ze względu na brak osób gotowych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

Tabela 16. Dzieci w pieczy zastępczej w latach 2018-2020 według stanu na 31 grudnia

Dzieci w pieczy zastępczej	2018	2019	2020
Liczba dzieci w pieczy ogółem, z tego:	**819**	**846**	**843**
piecza rodzinna	585	588	**589**
stanowiąc odsetek w pieczy	71,4%	69,5%	69,9%
piecza instytucjonalna	234	258	**254**
stanowiąc odsetek w pieczy	28,6%	30,5%	30,1%

Źródło: Sprawozdanie WRiSPZ-P

Wykres 16. Dzieci w pieczy zastępczej na 31 grudnia 2020 roku (dane w %)

Źródło: Sprawozdanie WRiSPZ-P

Niezmiennie najczęstszym powodem umieszczania dzieci w pieczy była bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, z powodu której umieszczono 511 dzieci, co stanowiło 60,6% wszystkich umieszczeń (2019 – 57,8%). Drugim najczęściej występującym powodem umieszczania dzieci w pieczy było uzależnienie rodziców – w 2020 roku dotyczyło to 153 dzieci, 18,1% (2019 – 19,7%) wszystkich dzieci umieszczonych w pieczy.

Kolejnym powodem była przemoc w rodzinie, notując od 2019 roku wzrost liczby i odsetka dzieci tj. 65 dzieci, 7,7% (2019 – 6,9%). Pozostałe 114 dzieci (13,5%) umieszczono w pieczy z innych powodów m.in. półsieroctwa, długotrwałej lub ciężkiej choroby przynajmniej jednego z rodziców. Od trzech lat żadne dziecko nie zostało umieszczone w pieczy ze względu na bezrobocie rodziców, od pięciu lat ze względu na ubóstwo czy nieodpowiednie warunki mieszkaniowe. W latach wcześniejszych powyższe problemy współwystępowały z innymi problemami, które pojawiły się w rodzinach. Wskazuje to na potrzebę dalszego i aktywnego wzmacniania działań na rzecz rodziny przeżywającej trudności rodzicielskie, z występującym problemem uzależnienia i przemocy w rodzinie.

Tabela 17. Powody umieszczenia dzieci (w tym dzieci cudzoziemców i małoletnie matki) w pieczy zastępczej w 2020 roku

Główna przyczyna umieszczenia w pieczy zastępczej – liczba dzieci	razem	%	piecza rodzinna	%	piecza instytucjonalna	%
razem liczba jest sumą wierszy poniżej	**843**	**100**	**589**	**100**	**254**	**100**
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	**511**	60,6	370	62,8	141	55,5
uzależnienie rodziców	**153**	18,1	101	17,1	52	20,5
przemoc w rodzinie	**65**	7,7	21	3,6	44	17,3
inne (np. porzucenie dziecka, pozostawienie do adopcji, małoletni rodzic, dzieci cudzoziemców)	**42**	5,0	35	5,9	7	2,8
półsieroctwo	**26**	3,1	23	3,9	3	1,2
długotrwała lub ciężka choroba co najmniej jednego z rodziców	**23**	2,7	20	3,4	3	1,2
sieroctwo	**12**	1,4	10	1,7	2	0,8
niepełnosprawność co najmniej jednego z rodziców	**6**	0,7	4	0,7	2	0,8
pobyt za granicą co najmniej jednego z rodziców (praca zarobkowa)	**5**	0,6	5	0,8	0	0,0

Źródło: Sprawozdanie WRiSPZ-P

Ogółem liczba dzieci umieszczonych w 2020 roku w pieczy zastępczej wyniosła 239 i był to drugi rok spadku z rzędu. Dzieci umieszczane były w pierwszej kolejności w pieczy rodzinnej, jednakże ich liczba spadła w latach 2019-2020, ze 127 do 111) ze względu na brak miejsc w rodzinnych formach. W danych dotyczących napływu dzieci do pieczy liczone są łącznie dzieci z rodzin naturalnych objętych i nie objętych pomocą społeczną oraz dzieci zmieniające formę pieczy zastępczej (z instytucjonalnej na rodzinną i z rodzinnej na instytucjonalną).

Tabela 18. Napływ dzieci do pieczy zastępczej w latach 2018-2020

Napływ dzieci do pieczy zastępczej	2018	2019	2020
ogółem, z tego:	**279**	**258**	**239**
do pieczy instytucjonalnej, w tym:	135	131	128
z rodziny naturalnej	84	87	60
do pieczy rodzinnej, w tym:	144	127	111
z rodziny naturalnej	77	84	74

Źródło: Sprawozdanie WRiSPZ-P

W celu powrotu dziecka/dzieci do rodziny realizowane są systemowe działania w zakresie wspierania rodziny zawierające włączenie m.in. asystenta rodziny oraz innych form tj. mediacje, szkoły dla rodziców, poradnictwo specjalistyczne, projekty oraz programy podnoszące kompetencje rodzicielskie. Jest to długotrwały proces oparty na zaplanowanych z rodziną celach i działaniach, których rezultaty pojawiają się w dłuższej perspektywie czasowej, w zależności od problemów i aktywności samej rodziny. W 2020 roku 164 dzieci wieku do 18. roku życia odeszło z pieczy, do rodziny naturalnej/biologicznej powróciło 35 dzieci. Dzieci powyżej 18. roku życia opuszczają pieczę rozpoczynając proces usamodzielnienia, pieczę opuściło 81 osób, w tym 47 założyło własne gospodarstwo domowe. Dzieci wolne prawnie (rodzice pozbawieni władzy rodzicielskiej) są niezwłocznie zgłaszane do ośrodków adopcyjnych, które zajmują się kwalifikacją dziecka do przysposobienia oraz wytypowaniem rodziny adopcyjnej. Liczba dzieci zgłoszonych do adopcji znacznie spadła, z 61 w 2019 do 37 dzieci w 2020 roku. Ma to również związek z wysoką liczbą dzieci wychowujących się w rodzinach generacyjnych, w których opiekunowie i dzieci nie wyrażają zgody na adopcję. Liczba dzieci przysposobionych również wyraźnie spadła, z 31 w 2019 do zaledwie 15 dzieci w 2020 roku. Istotny w kontekście adopcji jest fakt stałego braku kandydatów na rodziców adopcyjnych dla dzieci z niepełnosprawnościami oraz dla dzieci powyżej 10. roku życia.

Tabela 19. Odpływ dzieci z pieczy zastępczej w wieku do 18. roku życia w latach 2018-2020

Odpływ dzieci z pieczy zastępczej	2018	2019	2020
ogółem	175	178	**164**
liczba dzieci zgłoszonych do adopcji	87	61	**37**
liczba dzieci przysposobionych	27	31	**15**
z pieczy instytucjonalnej, w tym:	72	93	**101**
powróciły do rodziny naturalnej	15	13	**20**
z pieczy rodzinnej, w tym:	103	83	**63**
powróciły do rodziny naturalnej	17	6	**15**

Źródło: Sprawozdanie WRiSPZ-P

Charakter pieczy zastępczej zmienia się z krótkotrwałego na formę wieloletniej opieki. Aż 81,9% dzieci przebywało w pieczy powyżej 1 roku, w tym 53,0% ponad 3 lata. Dotyczyło to przede wszystkim dzieci w rodzinach spokrewnionych i niezawodowych, gdzie dziecko jest spokrewnione z osobami pełniącymi funkcję rodziny zastępczej także w dalszej linii.

Wykres 17. Okres przybywania dzieci w pieczy zastępczej na 31 grudnia 2020 roku (dane w %)

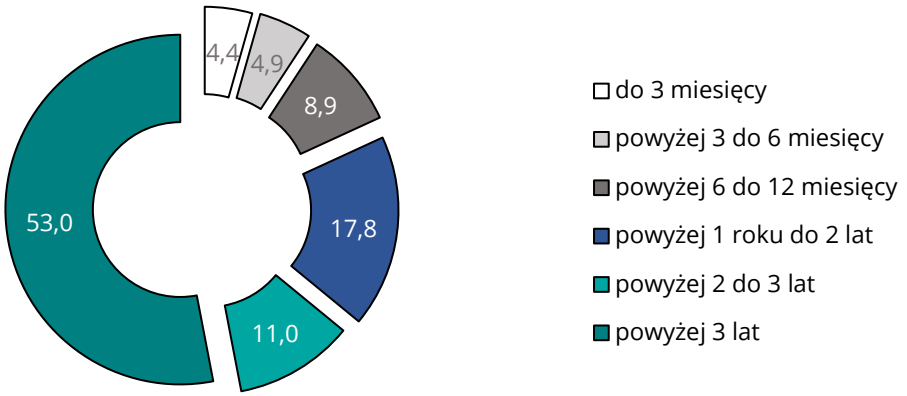

Źródło: Sprawozdanie WRiSPZ-P

3.8.1. Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka

Rodzina zastępcza oraz rodzinny dom dziecka zapewniają dziecku całodobową opiekę i wychowanie, w szczególności traktują dziecko w sposób sprzyjający poczuciu godności i wartości osobowej, zapewniają dostęp do przysługujących świadczeń zdrowotnych, kształcenia, wyrównywania braków rozwojowych i szkolnych, rozwoju uzdolnień i zainteresowań, zaspokajają jego potrzeby emocjonalne, bytowe, rozwojowe, społeczne oraz religijne, ochronę przed arbitralną lub bezprawną ingerencją w życie prywatne dziecka, umożliwiają kontakt z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba że sąd postanowi inaczej. Ogólna liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka na koniec 2020 roku wyniosła 356 i była niższa o 8 w porównaniu do 2019 roku. Liczba rodzin zawodowych i rodzinnych domów dziecka spadła o 2 osiągając wartość 47 rodzin w 2020 roku. W roku sprawozdawczym utworzono 1 nową rodzinę zastępczą zawodową i przekształcono 1 rodzinny dom dziecka w rodzinę zastępczą zawodową. Rozwiązano 3 umowy na pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej. Wszystkie dzieci z ww. rodzin znalazły opiekę w innych rodzinach zastępczych zawodowych.

Wykres 18. Rodzinna piecza zastępcza w latach 2018-2020 (stan na 31 grudnia)

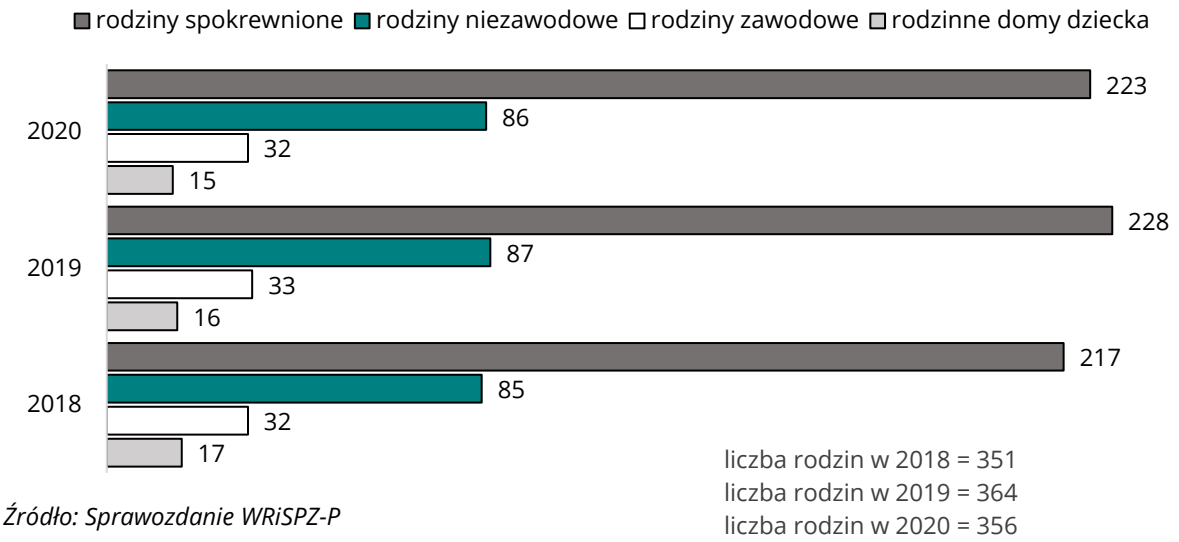

Źródło: Sprawozdanie WRiSPZ-P

W 2020 roku w rodzinnej pieczy zastępczej przebywało 589 dzieci. Wśród nich 379 dzieci (64,4%) znajdowało opiekę w rodzinach pochodzenia tj. w rodzinach spokrewnionych i niezawodowych, które są spokrewnione z dzieckiem, ale w dalszej linii (na 86 rodzin zastępczych niezawodowych 47 stanowią osoby obce dla dziecka). Co trzecie dziecko przebywało w zawodowej rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka (35,6% wszystkich dzieci). Pomimo starań nastawionych na powoływanie rodzin zawodowych i RDD powyżej przedstawione proporcje nie zmieniają się od lat.

Wykres 19. Dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej na 31 grudnia 2020 roku (dane w %)

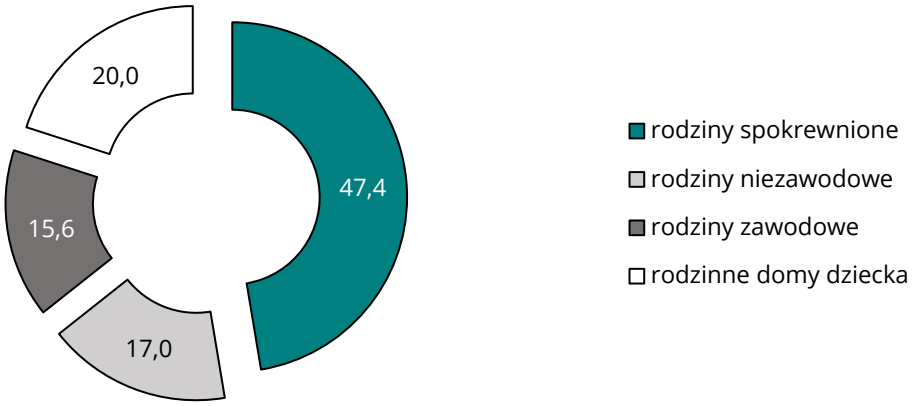

Źródło: Sprawozdanie WRiSPZ-P

Struktura wiekowa dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej również nie ulega zasadniczym zmianom. Najwięcej dzieci – 227 – było w wieku od 7 do 13 lat (38,5%, 2019 – 39,3%), a 148 dzieci było w wieku od 14 do 17 lat (25,1%, 2019 – 22,6%). Młodzież w wieku od 18 do 24 lat stanowiła 15,1% (89 osób, 2019 – 17,5%). Co czwarte dziecko (125 dzieci, 21,2%,) było w wieku do 6 lat (2019 – 20,6%, 121 dzieci).

Tabela 20. Rodzinna piecza zastępcza na 31 grudnia 2020 roku

Rodzinna piecza zastępcza	liczba rodzin	liczba dzieci	< roku	1-3 lata	4-6 lat	7-13 lat	14-17 lat	18-24 lata
ogółem	**356**	**589**	**12**	**46**	**67**	**227**	**148**	**89**
rodziny spokrewnione	223	279	0	9	29	99	88	54
rodziny niezawodowe	86	100	3	6	5	34	26	26
rodziny zawodowe	32	92	7	26	15	28	13	3
rodzinne domy dziecka	15	118	2	5	18	66	21	6

Źródło: Sprawozdanie WRiSPZ-P

Rodziny zastępcze oraz osoby prowadzące rodzinne domy dziecka współpracują z zaakceptowanym przez nich koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej. Do obowiązków koordynatora należy pomoc rodzinom zastępczym oraz osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka w realizacji ich zadań przez koordynowanie działań

związanych z opieką nad dziećmi. Do głównych zadań koordynatora należy: wsparcie rodziny zastępczej w procesie adaptacji i pobytu dziecka w nowej rodzinie, ścisła współpraca z asystentem rodziny, przygotowanie we współpracy z asystentem rodziny i osobami, które prowadzą rodzinne formy pieczy zastępczej, planu pomocy dziecku; okresowa ocena sytuacji dziecka oraz opinia o zasadności dalszego pobytu dziecka w rodzinnych formach pieczy zastępczej; koordynacja pracy wspierającej rodzinę zastępczą poprzez zapewnienie dostępu do specjalistycznej pomocy psychologicznej, reedukacyjnej, rehabilitacyjnej oraz szkoleń; udzielanie kompleksowego wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych. W 2020 roku zatrudniano 19 koordynatorów. Wszystkie rodziny zastępcze z dziećmi do lat 18. objęte były wsparciem koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej (na dzień 31 grudnia 2020 roku było to 289 rodzin). Na 31 grudnia 2020 roku 67 rodzin objętych było wsparciem innego pracownika np. specjalisty pracy z rodziną, pracownika socjalnego, doradcy zawodowego z uwagi na fakt, że młodzież ta jest w procesie usamodzielniania. W czasie pandemii w 2020 roku koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej i inni pracownicy utrzymywali kontakty z rodzinami, częściowo w formie zdalnej.

W przypadku czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem przez rodzinę zastępczą lub prowadzącego rodzinny dom dziecka (wypoczynek, szkolenia, pobyt w szpitalu) pieczę nad dzieckiem powierza się rodzinie pomocowej – w 2020 roku takiego wsparcia udzieliło 12 rodzin pomocowych.

MOPR w ramach projektu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej „Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19" z dofinansowaniem z Unii Europejskiej objął wsparciem 97 podmiotów pieczy zastępczej, w tym 19 placówek opiekuńczo-wychowawczych i 78 rodzin zastępczych. W ramach wsparcia zakupiono 152 laptopy wraz z oprogramowaniem do nauki zdalnej, 79 zestawów multimedialnych, 2 oprogramowania dla dzieci z niepełnosprawnościami, 4 200 maseczek, 14 700 rękawiczek, 6 135 litrów płynów dezynfekcyjnych, wyposażono 3 miejsca kwarantanny. Dodatkowo MOPR sfinansował zakup 26 laptopów dla dzieci w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka.
MOPR uruchomił linię telefoniczną MOPR-Policja dotyczącą weryfikacji osób i adresów w kwarantannie/izolacji w celu zminimalizowania zagrożenia umieszczenia zakażonego dziecka w pieczy zastępczej. Sprawdzono w ten sposób 30 środowisk.

Regularnie prowadzono działania promujące rodzicielstwo zastępcze. W 2020 roku zorganizowano dzień otwarty dla osób zainteresowanych. Na stronie MOPR aktualizowane były dane oraz informacje dot. rodzicielstwa zastępczego. W mediach zamieszczono około 30 publikacji.

Szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze stanowiło istotny element w rozwoju systemu rodzinnej pieczy zastępczej. Ten kilkumiesięczny proces diagnostyczno-szkoleniowy

prowadzony jest w MOPR na podstawie certyfikowanego przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej Programu *PRIDE – Rodzinna Opieka Zastępcza* przez 6 trenerów posiadających uprawnienia do szkoleń kandydatów na rodziny zastępcze (w 2020 roku dołączył 1 nowy trener). Liczba szkoleń dla kandydatów jest odpowiedzią na rzeczywiste zapotrzebowanie osób zgłaszających się i osób zgłaszanych przez sądy rodzinne. Szkolenia prowadzone są w ramach zasobów kadrowych MOPR. Z 41 osób (23 rodziny), które rozpoczęły szkolenie dla kandydatów, 33 osoby (18 rodzin) były kandydatami do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej, 8 osób (5 rodzin) do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej. W związku z obostrzeniami sanitarnymi szkolenia były realizowane w ograniczonym zakresie. Z powodu pandemii COVID-19 zrezygnowano z organizacji szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze spokrewnione.

3.8.2. Placówki opiekuńczo-wychowawcze

Instytucjonalna piecza zastępcza sprawowana jest w formie placówki opiekuńczo-wychowawczej, która może być prowadzona jako placówka typu: rodzinnego, socjalizacyjnego, interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego. Placówka zapewnia dziecku całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspakaja jego niezbędne potrzeby, w szczególności emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe, społeczne i religijne. W placówce realizowany jest przygotowany we współpracy z asystentem rodziny plan pomocy dziecku, umożliwiane są kontakty dzieci z rodzicami i innymi osobami bliskimi. Pracownicy placówki podejmują działania w celu powrotu dziecka do rodziny, zapewniają dostęp do kształcenia dostosowanego do wieku i możliwości rozwojowych dziecka, a także obejmują działaniami terapeutycznymi i zapewniają korzystanie ze świadczeń zdrowotnych.

Tabela 21. Instytucjonalna piecza zastępcza w latach 2018-2020, stan na 31 grudnia

Instytucjonalna piecza zastępcza	liczba placówek			liczba miejsc w placówkach			liczba dzieci umieszczonych na 31 grudnia		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
placówki opiekuńczo-wychowawcze w Gdańsku, z tego:	18	18	**21**	251	255	**285**	234	258	**254**
typu rodzinnego	0	0	**0**	0	0	**0**	0	0	**0**
typu socjalizacyjnego	16	16	**17**	213	216	**234**	196	209	**225**
typu interwencyjnego	1	1	**3**	30	30	**42**	30	40	**19**
typu specjalistyczno-terapeutycznego	1	1	**1**	8	9	**9**	8	9	**10**
dzieci przebywające w placówkach na terenie innych powiatów	-	-	**-**	-	-	**-**	7	5	**4**

Źródło: Sprawozdanie WRiSPZ-P, dane własne

W 2020 roku wzrosła dostępność miejsc w pieczy instytucjonalnej – łącznie pozyskano 30 dodatkowych miejsc w placówkach. Uruchomiono nową placówkę opiekuńczo-

wychowawczą dla 14 dzieci, przeniesiono placówkę opiekuńczo-wychowawczą do nowej siedziby pozyskując 4 dodatkowe miejsca socjalizacyjne, przeniesiono Gdańskie Pogotowie Opiekuńcze do 3 samodzielnych 14-osobowych domów, spełniając tym samym wymóg ustawowy. Liczba miejsc w POW wzrosła do 285.

W strukturze wiekowej dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej dominowała młodzież w wieku od 14 do 17 lat – 129 dzieci (50,8%, 2019 – 47,3%), a 16 osób było w wieku od 18 do 24 lat (6,3%, 2019 – 7,8%). Pomimo znaczącego spadku liczby małych dzieci w POW w 2020 roku, nadal w placówkach przebywało 36 dzieci w wieku 0-10 lat (14,2%, 2019 – 50).

3.8.3. Pomoc w usamodzielnianiu pełnoletnich wychowanków

Osoba pełnoletnia opuszczająca rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną może otrzymać następujące formy pomocy: pomoc na usamodzielnienie, pomoc na kontynuowanie nauki, pomoc na zagospodarowanie, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia. Liczba wychowanków z rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej objętych w 2020 roku procesem usamodzielnienia wyniosła 252 osoby.

Usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej objęci byli także wsparciem psychologa/terapeuty oraz doradcy zawodowego, korzystali z porad prawnych. Część wychowanków została objęta pomocą w postaci skierowania do mieszkań chronionych prowadzonych na terenie Gdańska. MOPR w Gdańsku – wzmacniając proces usamodzielniania wychowanków – podejmuje współpracę z jednostkami organizacyjnymi Miasta oraz organizacjami pozarządowymi.

Tabela 22. Usamodzielniani wychowankowie w 2020 roku

Usamodzielniani wychowankowie	wychowankowie rodzinnej pieczy zastępczej	wychowankowie instytucjonalnej pieczy zastępczej	wychowankowie DPS, MOW, MOS, zakładów resocjalizacyjnych i poprawczych	ogółem usamodzielniani wychowankowie
ogółem	148	96	8	**252**
rozpoczynający usamodzielnienia	32	11	1	**44**
kontynuujący usamodzielnienie	81	76	6	**163**
zakończyli proces usamodzielnienia	35	9	1	**45**

Źródło: Dane własne MOPR

W obszarze zapewnienia wsparcia mieszkaniowego usamodzielnianym wychowankom w przyjętym przez Zespół Zarządzający GPMS w 2019 roku Regulaminie Pracy Podzespołu Kwalifikacyjnego do Projektów w ramach modelu mieszkań ze wsparciem zawarto kryteria punktowe uwzględniające sytuację wychowanków pieczy zastępczej. W 2020 roku 2 osoby

otrzymały lokale z zasobów miejskich. Z mieszkań wspomaganych skorzystało 19 usamodzielniających się wychowanków.

W roku sprawozdawczym kontynuowano współpracę z fundacją w Programie Rozwojowym „Patron" skierowanym do wychowanków pieczy zastępczej w Gdańsku. W programie brało udział 13 wychowanków pieczy zastępczej z Gdańska. Głównym celem programu było rozbudzenie motywacji do własnego rozwoju, wskazywanie różnych możliwości edukacji zawodowej, zatrudnienia i aktywności społecznej oraz przygotowanie do samodzielnego życia tak, aby na końcu tego procesu pozyskać mieszkanie ze wsparciem. 3 wychowanków uczestniczących w programie otrzymało w 2020 roku mieszkanie ze wsparciem. Dla 2 z nich, po zakończeniu udziału w programie, mieszkanie ze wsparciem zostało przekształcone w mieszkanie docelowe.

W ramach współpracy z fundacją kontynuowano prowadzenie Wehikułu Usamodzielnienia. W zajęciach uczestniczyła młodzież z różnych form pieczy zastępczej (placówek opiekuńczo-wychowawczych, rodzin zastępczych) w wieku 16-24 lata. Uczestnicy programu Wehikuł spotykali się jeden raz na dwa tygodnie przez cały rok szkolny. W programie zapewniono zarówno pozyskanie umiejętności, jak i wsparcie emocjonalne. Zajęcia w Gdańsku prowadzone były przez pracowników MOPR. W spotkaniach uczestniczyło 15 wychowanków.

W obszarze procesu usamodzielnienia kontynuowano również współpracę w Projekcie „Akademia Kariery" realizowanym przez firmę w partnerstwie z szkołą wyższą w Gdańsku w ramach EFS. Głównym celem projektu było kompleksowe i zindywidualizowane wsparcie zwiększające możliwości zatrudnienia osób młodych, które są w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. W projekcie brało udział 18 wychowanków będących w procesie usamodzielniania.

Rozdział 4. Wydatki MOPR w ujęciu ustawowym

Kwota wydatków ogółem w 2020 roku w stosunku do roku poprzedniego wzrosła o 5,4%, co wynikało ze wzrostu wydatków z budżetu Unii Europejskiej (o 41,5%), budżetu miasta (o 1,9%) i budżetu państwa (o 2,2%), w tym środków przeznaczonych na wydatki związane z sytuacją epidemiczną.

Tabela 23. Wydatki MOPR w latach 2019-2020

Wydatki MOPR	2019		2020	
ogółem	189 732 066		200 004 689	
wydatki MOPR ujęte w planie finansowym, w tym z:	179 087 806		185 820 194	
ustawy o pomocy społecznej	124 370 321		121 788 410	
ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej	44 802 772		46 556 556	
w tym środki z:	**kwota**	**udział %**	**kwota**	**udział %**
MRiPS	76 009	0,04	75 296	0,04
UE	8 240 126	4,6	11 657 684	6,3
budżetu miasta	129 635 994	72,4	132 139 587	71,1
budżetu państwa	41 048 697	22,9	41 947 627	22,6
wydatki z PFRON	10 069 620		12 459 816	
wydatki z KFS	76 146		59 831	
wydatki z FS	498 494		1 664 848	

Źródło: Dane własne MOPR

Rozdział 5. Organizacja pracy, kadra i infrastruktura MOPR

Zadania MOPR realizowało 450 osób – pracowników zatrudnionych na umowę o pracę. W roku 2020 przeprowadzono 23 nabory pracowników w drodze konkursu oraz 31 rekrutacji, w tym z wykorzystaniem zewnętrznej rezerwy kadrowej (rezerwa kandydatów, głównie pracowników socjalnych, tworzona dla zaspokojenia przewidywanych przyszłych potrzeb kadrowych).

Tabela 24. Zatrudnienie w MOPR w przeliczeniu na osoby w latach 2018-2020 (stan na 31 grudnia)

Zatrudnienie	2018	2019	2020
zatrudnienie w ramach umów o pracę (bez zastępstw, wakatów)	445	443	**450**
pracownicy pracujący bezpośrednio z klientem, w tym m.in.:	313	322	**327**
pracownicy socjalni	222	214	**207**
asystenci rodziny	24	24	**20**
koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej	19	19	**19**
psycholodzy	13	26	**26**
konsultanci prawnicy	5	6	**5**

Źródło: Dane własne MOPR

W 2020 roku w 46 szkoleniach dla pracowników MOPR wzięło udział 793 uczestników (osoby mogą się powtarzać). W związku z sytuacją epidemiczną szkolenia odbywały się w formie zdalnej.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej pracownikom pomocy społecznej zapewniono doradztwo metodyczne – w 2020 roku odbyły się 142 spotkania, w tym 102 w formie zdalnej ze względu na sytuację epidemiczną. 174 pracowników uczestniczyło w superwizji będącej ustawiczną formą rozwoju zawodowego pracowników socjalnych, służącą utrzymaniu wysokiego poziomu świadczonych usług, zachowaniu i wzmacnianiu kompetencji zawodowych, udzielaniu wsparcia, poszukiwaniu źródeł trudności w pracy i możliwości ich pokonywania.

W 2020 roku pracownicy MOPR przeprowadzili 65 kontroli, których głównym przedmiotem była weryfikacja zadań zleconych do realizacji podmiotom niepublicznym, w tym organizacjom pozarządowym. Ze względu na sytuację epidemiczną kontrole prowadzono w formie zdalnej. Rozpatrzono 8 skarg.

MOPR posiadał w swoich zasobach 32 lokale, w tym: 9 siedzib Centrów Pracy Socjalnej, 5 komórek administracyjnych oraz 17 lokali użyczonych organizacjom pozarządowym na realizację zadań zleconych. W lipcu 2020 siedzibę CPS 8 przeniesiono do nowej lokalizacji – do budynku przy ul. Reduta Wyskok 6.

W roku 2020 rozpoczęto remont siedziby MOPR przy ul. Konrada Leczkowa 1A. Remontowane były pomieszczenia po Gdańskim Pogotowiu Opiekuńczym oraz zmodernizowano teren przyległy.

Rozdział 6. Rezultaty działalności oraz potrzeby/wyzwania

6.1. Najważniejsze rezultaty działalności w 2020 roku

- Utworzono nowe placówki: środowiskowy dom samopomocy dla osób dorosłych z zaburzeniami psychicznymi, klub integracji społecznej dla osób wykluczonych społecznie, placówkę wsparcia dziennego w formie pracy podwórkowej.
- Realizowano zadania w stanie zagrożenia epidemicznego:
  - Zabezpieczenie pracowników i osób działających w obszarze zabezpieczenia społecznego w środki ochrony osobistej. Organizacja działań zgodnie z zasadami reżimu sanitarnego.
  - Organizacja dożywiania w sytuacji zagrożenia epidemiologicznego w formie posiłków dowożonych, posiłków dostarczanych do noclegowni, paczek żywnościowych dla osób na kwarantannie, nawiązanie współpracy z organizacjami i przedsiębiorcami oferującymi nieodpłatne przygotowanie ciepłych posiłków dla osób wymagających wsparcia podczas epidemii.
  - Rozszerzenie i zabezpieczenie osób doświadczających bezdomności: przedłużenie działania Autobusu SOS, całodobowa działalność noclegowni, przygotowano miejsca izolacyjno-kwarantannowe dla osób doświadczających bezdomności zgodnie z wytycznymi Wojewody Pomorskiego.
  - Przez większą część roku działanie zdalnie lub w systemie hybrydowym placówek m.in. placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, dzienne domy pomocy, środowiskowe domy samopomocy, kluby samopomocy.
  - Realizacja programów i projektów wspierających osoby/rodziny: „Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19", Program Wspieraj Seniora – wsparcie seniorów w wieku 70 lat i więcej, program „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi".
  - Utworzenie izolatorium dla osób przyjmowanych do hostelu OIK.
  - W ramach kampanii społecznej „Dom bez przemocy" upowszechniano informacje umożliwiające szybką pomoc i wsparcie osób doświadczających przemocy: uruchomiono interwencyjny numer telefonu 797 909 112 oraz e-mail wsparcie@mopr.gda.pl obsługiwane całodobowo.
- Zwiększono dostępność do usług poprzez przeniesienie 5 punktów nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego do siedzib Centrów Pracy Socjalnej.

6.2. Potrzeby/wyzwania w zakresie pomocy społecznej

- Rozwój działań profilaktycznych na rzecz rodzin w kryzysie.
- Zwiększanie liczby miejsc w mieszkaniach wspomaganych oraz mieszkaniach ze wsparciem dla osób wykluczonych/zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Wzmocnienie pracy środowiskowej z seniorami. Zwiększanie dostępności usług opiekuńczych.
- Poprawa dostępności do wsparcia członków rodzin osób z niepełnosprawnościami w formie usługi opieki wytchnieniowej.
- Zwiększanie liczby miejsc w środowiskowych domach samopomocy, w szczególności dla osób ze sprzężoną i głęboką niepełnosprawnością oraz osób z autyzmem.
- Zwiększanie liczby zakontraktowanych miejsc w domach pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych oraz przewlekle psychicznie chorych.
- Dostosowywanie istniejącej infrastruktury placówek dla osób doświadczających bezdomności oraz liczby zatrudnionej kadry do standardów wynikających z Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, w tym utworzenie schroniska z usługami opiekuńczymi.
- Upowszechnianie informacji na temat projektów aktywizacji społeczno-zawodowej w związku z rosnącym bezrobociem.
- Rozwijanie Miejskiego Systemu Interwencji Kryzysowej.

6.3. Potrzeby/wyzwania w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej

- Zapewnianie ogólnodostępnej i zróżnicowanej oferty wsparcia celem wzmacniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodziców.
- Doskonalenie form, metod i zakresu pracy z rodzinami z dziećmi, w tym rodzin z problemem uzależnienia i przemocy w rodzinie, w celu ograniczania zjawiska dysfunkcji rodziny i konieczności zabezpieczania dzieci w pieczy zastępczej.
- Wykorzystywanie metod pracy środowiskowej przez aktywny udział rodzin w działaniach na rzecz społeczności lokalnej, prowadzących do integracji i tworzenia sieci wsparcia bazującej na zasadzie samopomocy.
- Włączanie przedstawicieli różnych środowisk: edukacji, ochrony zdrowia, sądu, organizacji pozarządowych i innych do systemowej pracy z rodziną z problemami opiekuńczo-wychowawczymi.
- Wzmacnianie współpracy z kuratorami sądowymi w celu skoordynowanego wsparcia rodzin z dziećmi zagrożonymi umieszczeniem w pieczy zastępczej.
- Doskonalenie asystentury rodzin, standaryzacja pracy i podnoszenie kompetencji asystentów rodzin.

- Podnoszenie jakości wsparcia w placówkach wsparcia dziennego przez modyfikowanie realizowanych działań adekwatnie do rozpoznawanych potrzeb dzieci i ich rodzin, w tym rozszerzenie dostępu do wsparcia specjalistów: pedagogów, psychologów, terapeutów.
- Zapewnianie warunków technicznych do realizacji zadań w sytuacji wystąpienia nowych zjawisk np. epidemii.

- Zwiększanie liczby miejsc w rodzinnych formach pieczy zastępczej.
- Rozwijanie zróżnicowanej oferty szkoleniowej dla rodziców zastępczych, wzmacniającej i podnoszącej ich kompetencje opiekuńczo-wychowawcze oraz przeciwdziałające wypaleniu zawodowemu.
- Zwiększanie dostępności pomocy psychologicznej, terapeutycznej dostosowanej do potrzeb dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej.
- Rozszerzenie oferty o pomoc psychiatryczną dostosowaną do potrzeb dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej.
- Zabezpieczenie środków gminnych na podwyższenie wysokości dodatku dla dziecka z orzeczeniem o niepełnosprawności.
- Zabezpieczenie środków miejskich na dalsze podwyższanie wynagrodzeń rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka.

6.4. Potrzeby/wyzwania w zakresie współpracy i organizacji Ośrodka

- Podnoszenie jakości usług w zakresie dostępu do informacji o działalności, usługach MOPR dla gdańszczanek i gdańszczan.
- Zabezpieczenie warunków organizacyjnych i środków finansowych na podejmowanie działań w sytuacji pojawiających się nowych zjawisk społecznych.
- Doskonalenie zawodowe pracowników, w tym osób pracujących bezpośrednio z klientem
- Prowadzenie analiz i badań socjologicznych w obszarze działalności MOPR.
- Podwyższanie jakości infrastruktury lokalowej Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie.

Spis rysunków, wykresów, tabel

Rysunek 1. Działania skierowane do mieszkanek i mieszkańców Gdańska ... 4
Rysunek 2. Formy pomocy skierowane do osób korzystających ze wsparcia MOPR ... 5

Wykres 1. Rodziny i osoby w rodzinach, którym przyznano świadczenie i/lub pracę socjalną ... 14
Wykres 2. Rodziny i osoby w rodzinach, którym przyznano świadczenie w podziale na Centra Pracy Socjalnej i komórki organizacyjne uprawnione do przyznawania świadczeń w 2020 roku ... 14
Wykres 3. Odsetek zameldowanych mieszkańców poszczególnych dzielnic, którym przyznano świadczenia, dla Gdańska odsetek mieszkańców w rodzinach objętych pomocą społeczną w 2020 roku ... 15
Wykres 4. Liczba osób, którym przyznano świadczenie w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w podziale na dzielnice w 2020 roku ... 16
Wykres 5. Powody przyznania pomocy rodzinom, którym przyznano decyzją świadczenia (dane w %) ... 17
Wykres 6. Powody przyznania pomocy w podziale na Centra Pracy Socjalnej w 2020 roku (dane w %) ... 18
Wykres 7. Struktura rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia w 2020 roku (dane w %) ... 18
Wykres 8. Struktura rodzin z dziećmi w latach 2018-2020 (dane w %) ... 19
Wykres 9. Okres objęcia rodzin wsparciem w latach 2018-2020 (dane w %) ... 19
Wykres 10. Rodziny usamodzielnione i nowe rodziny w systemie pomocy społecznej w latach 2018-2020 ... 21
Wykres 11. Liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu ubóstwa w latach 2018-2020 ... 21
Wykres 12. Liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2018-2020 ... 33
Wykres 13. Powody zakończenia pracy z rodziną przez asystenta w 2020 roku (dane w %) ... 35
Wykres 14. Liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu bezrobocia w latach 2018-2020 ... 37
Wykres 15. Liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu bezdomności w latach 2018-2020 ... 42
Wykres 16. Dzieci w pieczy zastępczej na 31 grudnia 2020 roku (dane w %) ... 49
Wykres 17. Okres przybywania dzieci w pieczy zastępczej na 31 grudnia 2020 roku (dane w %) ... 52
Wykres 18. Rodzinna piecza zastępcza w latach 2018-2020 (stan na 31 grudnia) ... 52
Wykres 19. Dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej na 31 grudnia 2020 roku (dane w %) ... 53

Tabela 1. Praca socjalna w latach 2018-2020 ... 6
Tabela 2. Osoby korzystające z mieszkań wspomaganych/chronionych i mieszkań ze wsparciem (stan na 31 grudnia 2020 roku) ... 12
Tabela 3. Świadczenia z pomocy społecznej w ramach zadań własnych i zadań zleconych w latach 2018-2020 ... 20
Tabela 4. Świadczenia z pomocy społecznej w ramach zadań własnych i zadań zleconych w latach 2017-2019 ... 22
Tabela 5. Programy „Pomoc państwa w zakresie dożywiania" 2018 oraz „Posiłek w szkole i w domu" 2019-2020 ... 23
Tabela 6. Świadczenie usług opiekuńczych w latach 2018-2020 ... 25
Tabela 7. Ośrodki wsparcia dla osób starszych i z niepełnosprawnościami na 31 grudnia w latach 2018-2020 ... 26
Tabela 8. Domy pomocy społecznej w latach 2018-2020 ... 30
Tabela 9. Rehabilitacja społeczna osób z niepełnosprawnościami ze środków PFRON i Miasta Gdańsk w latach 2018-2020 ... 31
Tabela 10. Rehabilitacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami w latach 2018-2020 ... 32
Tabela 11. Asystentura rodzin w latach 2018-2020 ... 35
Tabela 12. Placówki wsparcia dziennego w latach 2018-2020 ... 36
Tabela 13. Wypoczynek letni dzieci i młodzieży w latach 2018-2020 ... 37
Tabela 14. Miejsca zabezpieczenia pobytu osób doświadczających bezdomności w Gdańsku w 2020 roku ... 44
Tabela 15. Działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w latach 2018-2020 ... 45
Tabela 16. Dzieci w pieczy zastępczej w latach 2018-2020 według stanu na 31 grudnia ... 49
Tabela 17. Powody umieszczenia dzieci (w tym dzieci cudzoziemców i małoletnie matki) w pieczy zastępczej w 2020 roku ... 50
Tabela 18. Napływ dzieci do pieczy zastępczej w latach 2018-2020 ... 51
Tabela 19. Odpływ dzieci z pieczy zastępczej w wieku do 18. roku życia w latach 2018-2020 ... 51
Tabela 20. Rodzinna piecza zastępcza na 31 grudnia 2020 roku ... 53
Tabela 21. Instytucjonalna piecza zastępcza w latach 2018-2020, stan na 31 grudnia ... 55
Tabela 22. Usamodzielniani wychowankowie w 2020 roku ... 56
Tabela 23. Wydatki MOPR w latach 2019-2020 ... 58
Tabela 24. Zatrudnienie w MOPR w przeliczeniu na osoby w latach 2018-2020 (stan na 31 grudnia) ... 58

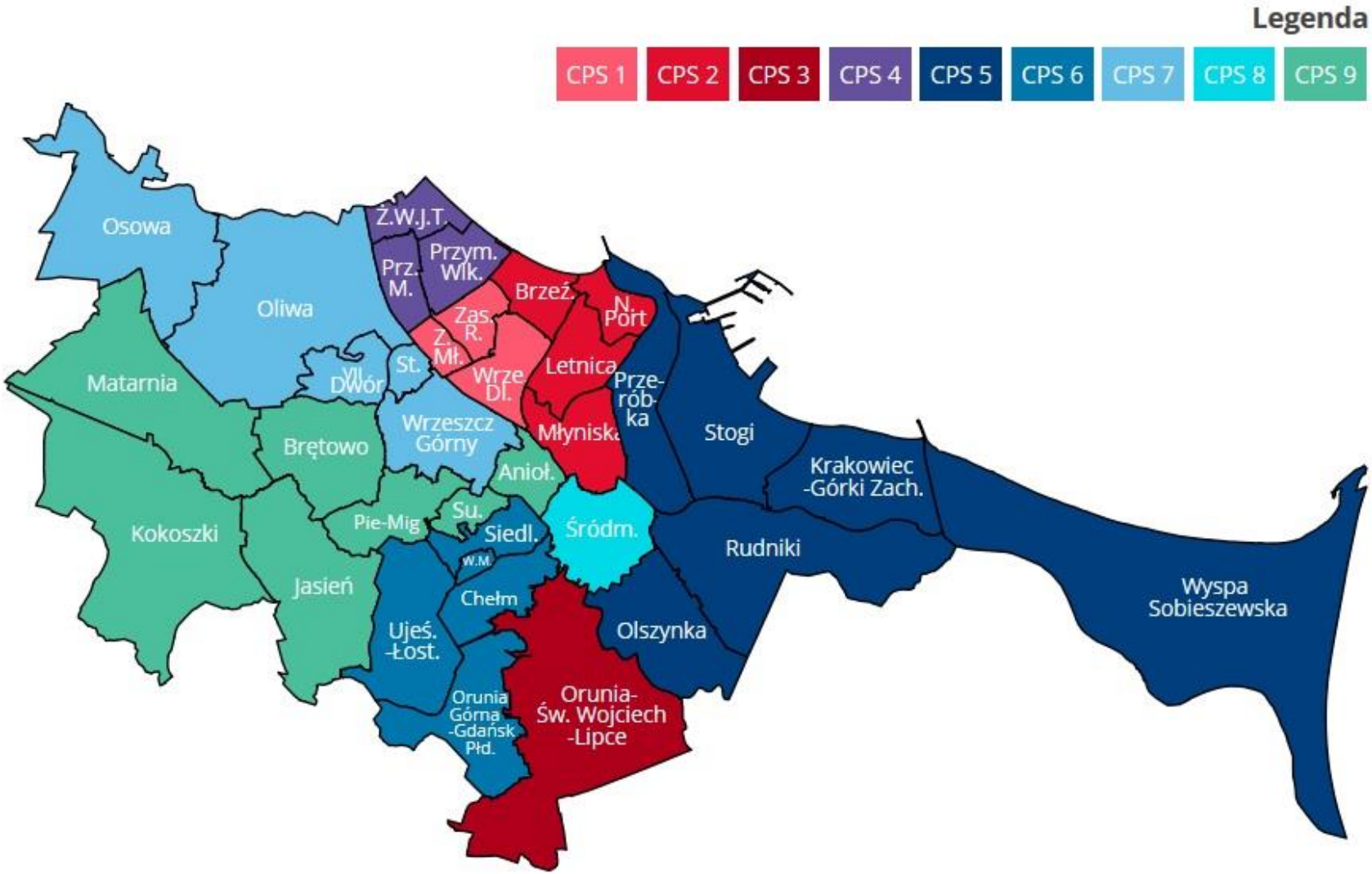
Legenda
CPS 1
CPS 2
CPS 3
CPS 4
CPS 5
CPS 6
CPS 7
CPS 8
CPS 9
Osowa
Oliwa
Ż.W.J.T.
Przym. Wlk.
Prz. M.
Brzeź.
N. Port
Zas. R.
Z. Mł.
St.
Vl. Dwór
Wrze. Dl.
Letnica
Prze-rób-ka
Matarnia
Wrzeszcz Górny
Młyniska
Stogi
Brętowo
Anioł.
Krakowiec -Górki Zach.
Kokoszki
Pie-Mig.
Su.
Siedl.
Śródm.
Rudniki
W.M.
Jasień
Chełm
Wyspa Sobieszewska
Ujeś. -Łost.
Olszynka
Orunia Górna -Gdańsk Płd.
Orunia-Św. Wojciech -Lipce